

ORESTÉS.

ÚVOD.

Obsahem Oresta jest děj úplně smyšlený, jen osoby jsou vzaty z mythologie. Děj odehrává se v městě Mykénách čili dle Euripida v „Argu“ u paláce Aetrovců. Vystupují v něm tyto osoby: Elektra, bratr její Orestés, Helena, choť Menelaova, dcera její Hermioné, Menelaos, král spartský, otec Helenin Tyndareos, přítel Orestův Pyladés, argejský občan jakožto posel, Fryg, sluha Helenin, a bůh Apollón. Sbot tvoří 15 dívek arejskýchdružek Elektřiných. Aby tyto osoby všechny spojil v jednotu a dostal do Argu, musil si básník vymyslet ke každé zvláštní motivaci. Orestés a Elektra jsou v Argu jsouce souzeni lidem pro vraždu matky, jež právě před šesti dny byla pochována. Tyndareos, vladař ve Spartě, podnikl cestu do Argu, aby navštívil hrob své dcery Klytaiměstry; Menelaos vrací se právě ze svých bludných cest od Troje; že právě sem, motivováno je zprávou Glaukovou o zabití bratra Agamemnona; Menelaos po této zprávě zamíří do Nauplie a odtud jede do Argu. Jej provází choť jeho Helena, kterou Menelaos pošle napřed v noci do paláce v Argu, aby ji snad lid neukamenoval. S matkou jde dcera Hermioné a služebnictvo, Menelaos sám přichází později. Pyladés, účastník vraždy Aigisthovy i Klytaiměstřiny, přichází z Fókidy, kde byl u svého otce, jenž jej pro jeho zločin z domu vyhnal. Odpověď na otázku, proč vůbec z Argu odešel, zůstává vždy jen problematickou. Apollón vystupuje na konci dramatu jakožto deus ex machina.

Děj jest tento: V prologu vykládá Elektra o neštěstí, jež pronásleduje stále rod Tantalův, a informuje diváka o situaci: Orestés se sestrou a s Pyladem zavraždili Klytaiměstru a za to jsou stíháni obcí, která dnes vynese nad nimi rozsudek; Menelaos jest již v paláci i s Hermionou. Orestés leží před palácem na loži (!) a spí po záchvatu nemoci, která jej nyní sužuje; Elektra jest u něho, aby jej ošetřovala. Nyní vystupuje Helena a žádá Elektru, aby jí donesla na hrob Klytaiměstřin oběť, ježto sama tam jíti nemůže pro nebezpečí, jež jí hrozí od lidu. Elektra jí navrhuje, aby poslala tam dceru Hermionu; Helena to schvaluje, a Hermioné odchází s obětí ke hrobu.

Přichází sbor, čehož používá básník, aby naznačil něžnou péči Elektřinu o bratra; ta jeví se i ve scéně následující, když se Orestés probudil a žádá sestřinu ošetření. Pak dává mu Elektra zprávu o příjezdu Menelaově a Helenině. V tom však přichází na Oresta záchvat šílenství; zjevují se mu Eumenidy v hrozně své podobě, na něž on zdánlivě střelí z luku. Když záchvat pominul, omlouvá se Orestés sestře, že jí činí takové nesnáze, lituje svého činu vražedného a vyzývá sestru, aby se šla najíst, vykoupat a vyspat dovnitř domu; sám zůstane na svém loži.

V prvním stasimu prosí sbor Eumenidy, aby upustily od pronásledování Oresta, jehož osudu lituje. Zatím přichází Menelaos a ptá se na Oresta; ten hlásí se vstávaje s lože a prosí Menelaa za pomoc ve svém neštěstí, neboť on jest jedinou jejich nadějí. Než Menelaos může slíbit, přichází Tyndareos ve smutečním oděvu a táže se po Menelaovi; ten jej vítá, v tom však spatří Tyndareos svého vnuka Oresta a varuje před ním Menelaa, vyhrožuje mu svým nepřátelstvím, kdyby se snad Oresta chtěl ujmouti. Tyndareos neschvaluje činu Orestova, ježto je nezákonný, a vedlo by k nekonečnému vraždění, kdyby vražda se splácela vraždou. Orestés se hájí, že činem tím vykonával pomstu za otce, že matka žila nezákonně s Aigisthem a že činem svým jen prospěl Řecku, zastrášiv ženy od podobného jednání, a konečně vykonal ten čin byv k němu vyzván Apollónem, jenž jest za něj též odpověden. Tyndareos vytká mu drzost a odcházejí praví, že se přičiní u Argejských, aby Oresta odsoudili na smrt. Orestés pak dokazuje Menelaovi, že poskytne-li mu ochrany, splatí jen službu, kterou Menelaovi prokázal otec jeho Agamemnon výpravou k Troji, dovolává se povinnosti přátelství a konečně zapřisáhá jej při památce otcově. Menelaos odpovídá, že by mu rád pomohl, ale brannou mocí a násilím že nemůže, jsa osamocen, že se tedy pokusí Tyndarea a obec přemluvit po dobrém; nato odchází nic mu neslibiv.

Z toho vidí Orestés, že na Menelaa spoléhati nemůže, tu však přichází přítel jeho Pyladés z Fókidy a zvěděv, jaká je situace, nabízí mu svou pomoc. Dohodnou se, aby Orestés přednesl svou spravedlivou věc v hromadě Argejských snad že tito upustí od svého úmyslu děti Agamemnonovi usmrtit. Pyladés odvádí tedy Oresta do shromáždění.

V druhém stasimu odsuzuje sbor matkovraždu vůbec a Orestův čin zvlášť.

Elektra zatím se zotavivši vychází z paláce a táže se po bratru, když tu přichází posel ze shromáždění Argejských a zvěstuje jí průběh jednání a konečné usnesení: Orestés i Elektra mají ještě téhož dne sami vzít si život. Orestés marně se hájil, proti němu byli stoupenci Aigisthovi a Menelaos za něj ani nepromluvil. Elektra lká nad svým neštěstím a nad osudem rodu Tantalova. Zatím přichází Orestés veden jsa Pyladem; Elektra vyzývá bratra, aby ji sám zabil, což Orestés odmítá; i odhodlá se k smrti sama. Oba rozloučivše se žádají Pylada, aby je pohřbil, a Orestés chce již odejít, aby se usmrtil, avšak Pyladés jej zadrží, chtěje raději zemřít s ním, nežli žít sám bez něho; avšak je-li nutno zemřít, ať se aspoň pomstí Menelaovi tím, že zabijí Helenu. Tím vykonají čin záslužný a Orestés nebude již v opovržení pro vraždu matčinu. Umluví si oba celý plán tohoto podniku, k čemuž Elektra přidává ještě svůj nápad, že by se mohli i docela zachránit kdyby zajali Hermionu jakožto rukojmí a jím vynutili na Menelaovi slib, že se jim nic nestane. Rozestaví ženy sboru na dvě strany, aby hlídaly příchody k paláci a daly znamení, kdyby se blížil někdo na pomoc. Za chvíli je slyšeti křik zabíjené Heleny z vnitřku paláce, a opět za chvíli přichází Hermioné, kterou Elektra dovede do paláce, kde se jí zmocní Orestés s Pyladem.

Za chvíli vychází z paláce sluha Helenin, Fryg a zvěstuje sboru, co se děje uvnitř: Oba jinoši obelstili Helenu prosbou za přispění a rozehnavše služebnictvo chtěli ji zabít; v tom přišla Hermioné a oni se jí zmocnili, zatím však Helena zmizela. Z domu vychází Orestés a Fryga odvede zpět do paláce, aby snad nepřivolal pomoc. Zatím dověděl se nějak o věci Menelaos, jenž teď přichází a žádá, aby sluhové otevřeli bránu paláce. Objeví se Orestés na střeše domu drže meč nad šíjí Hermioninou a oznámí Menelaovi, co chce učiniti, nezachrán-li jej a sestru. Pak vyzývá Elektru a Pylada, aby zapálili dům. V tom objeví se na logeiu bůh Apollón a zápletku smírně rozuzlí. Oznamuje Menelaovi, že choť jeho je zachráněna a vzata mezi bohy, Orestés že musí rok zdržovati se mimo vlast, načež v Athénách postaví se před soud a bude prohlášen nevinným; Hermiona stane se ženou Pyladovou a Menelaos bude králem ve Spartě. S tím jsou všichni spokojeni a doslovem Apollónovým drama se končí.

Od nejstarších dob až po naše časy byly kusu Euripidovu činěny mnohé výtky a většinou kritiků byl docela zavrhován. Hermann pokládá jej za úpadek řecké tragedie. Je známo, že estetický úsudek tohoto německého učenice i leckde jinde ukázal se pochybeným a nesprávným (např. při Foiničankách), a také zde je nesprávný. Také Bernhardy soudí nepříznivě o Orestovi vytýkáje mu za hlavní vadu, že nemá prý dramatického děje a jednotného plánu. Jiní – tak již starý scholiasta vytýkájí Orestovi násilné zakončení boha na stroji a netragický konec smírem (jak tomu bývá v komedii), neodpovídající prý předpisům tragické katharse (K. O. Müller). Nemohouce se zde těmito výtkami podrobněji zabývat, podotýkáme jen, že děj dramatu je s t e j jednotný, že jest c e l k e m, jak požaduje požaduje Aristotelés, a že má také svou éthickou i d e u; jest to o d s o u z e n í k r e v n í m s t y. Zakončení jest jen zdánlivě násilné; děje se sice prostředkem vnějším, ale má vnitřní souvislost s dějem, není jeho přerváním a roztětím, nýbrž logickým i éthickým dovršením. Zakončení příznivé a smírné pak neodporuje předpisům tragedie; vždyť o takové kata-strofě (obratu) jedná zvláště Aristotelés ve své Poetice. Jím činí básník také zadost mythologické tradici (o Heleně atd.). Jako všude, jeví se i zde Euripidés básníkem r a c i o n a l i s t o u, a to tím, že neuznává bezpodmínečně platnosti nábožensko-mythologických představ svých rodáků. Básník protestuje svým Orestem nejen proti krevní pomstě a matkovraždě, nýbrž hlásá ještě širší zásadu, že náboženské ohledy mají platnost jen tenkrát, nejsou-li opraveny v y š š í m i p ř í k a z y m r a v n í m i. Třeba sám bůh přikázal zavraždit matku, jest to vždycky čin odsouzení hodný a je stíhán výčitkami svědomí; to jsou Orestovy Erinye. A tyto výčitky ani mocný Apollón nemůže odstraniti; Orestovi třeba činiti pokání a dostaviti se před soud ne světský, neboť ten odstraňuje pouze následky vnější, nýbrž před soud Erinyí, t. j. zase před soud vlastního svědomí. Touto dalekou perspektivou teprve končí vlastní drama Orestovo. Jako jinde, i zde vidíme, jak se podobá Euripidés Sókratovi, a chápeme, proč on právě byl oblíbencem Sókratovým: éthická hloubka jeho vábila největšího éthika starověku.

Byly činěny výtky také charakterům tohoto dramatu; již starý scholiasta praví, že všechny osoby kromě Pylada nestojí za nic (φαιλοι ἦσαν) vzhledem k svým povahám. Jest to zase tvrzení naprosto bezdůvodné. Na povahy osob musíme se dívat s hlediska básnické účelnosti a psychologické pravděpodobnosti; avšak povahy Euripidova Oresta snesou i měřítko absolutní. Předně: Kdo může co vytýkati povaze Hermiony? Co boдрému venkovanu, jenž přináší Elekře zprávu o sněmu argejském? Co Heleninu Frygovi, jenž tak krásně vypravuje o událostech v domě? Všecky tyto osoby, ač jen episodické, jsou skvostnými příklady nepřekonatelného drobnomalebného umění Euripidova. Jest zajisté uměním vytvořiti z osob, které samy se nesúčastní, nýbrž jen referují, povahy tak svérázné a plastické. Avšak i hlavní osoby jsou vytvořeny umělecky, básnický účelně a s psychologickým realismem. Vizme jen povahu starého vladaře Tyndarea! Jest jakoby vytesán z žuly tento předchůdce římského Katona, muž bezkompromisních názorů mravních, nepřítel krevní msty, bezpodmínečně poslušných zákonů, jimž jest odhodlán i vnuka svého obětovati.

Ani Elektra není špatnou povahou. Tuto charakterisuje sám básník právě, že je duchem mužem, tělem ženou. Že však při vši mužnosti a činorodé odhodlanosti je přece jen nadána vlastnostmi něžné a cituplné ženy, toho jsou v dramatu dostatečné doklady; především vyniká její nesmírná láska sesterská, schopná i sebeobětování. Nesympatická jest ovšem její bezohlednost k Heleně, jest však psychologicky pochopitelná a dramaticky nutná. I sama Helena, nehledíc k její minulosti a k zálibě v přepychu, vystupuje v dramatu jenom jako žena ulekaná a jako dobrá sestra, a není tedy absolutně špatná a také nepozbývá sympatie divákovy.

A je snad Orestés skutečně tak hrozným zločincem, jak by se na první pohled zdálo? Pak ovšem by nemohl býti rekem v tragedii podle předpisů Aristotelových. Orestés dopustil se sice zločinu vraždy, ale, jak několikrát zdůrazněno, na podnět Apollónův; on sám troufá si tento čin i hájiti vůči Tyndareovi jako čin obecně prospěšný, a též tak pohlíží i na vraždu Heleninu. Také on nepozbývá nikdy sympatií divákových. Ostatně plán zabíjení Helenu pochází od Pylada, nikoli od něho.

Zbývá Menelaos, jehož povahu již Aristotelés vytkl Euripidovi právě, že jej zbytečně snížil k takové špatnosti. Ale i t j. omyl; není ani Menelaos docela špatný, ačkoli špatný býti musí, aby byla odůvodněna hrozící katastrofa. Menelaos je spíše nerozhodný slaboch a sobec vykreslený tak úmyslně, aby divák mu přál zlé, jež ho má stihnouti. Ostatně na vytvoření postavy Menelaovi měl vliv také tehdejší poměr Athén ke Spartě a antipatie básníkovy vůči Spartánům, jež se jeví také v Andromaše.

Ačkoli ovšem i toto drama má své vady a nelze ho klásti na přední místo ve tvorbě Euripidově, přece nepatří zase ani k dramatům nejhorším. Nepředpojatý čtenář chápe dobře, proč právě tento kaceřovaný kus patřil k nejoblíbenějším hrám na starověkém jevišti a proč jej vynikající herci volili pro své „parádní“ úlohy. Již staří viděli v něm kus scénicky velice efektní.

Poprvé hrán byl Orestés r. 408 (ve 4. Roce 92. Olympiady), jak jest zaznamenáno v didaskaliích. Text obsahuje sice četné interpolace herců, ale jistě ne v takové míře, jak se obvykle za to má.

Překlad tento pořízen z textu Weckleinova 1906 s těmito úchylkami: v. 34 νοσήματι **místo** νόσω; **229/30** δέμνιον ὃν τὸ **místo** δέμνια ὄντα; **rozdělení veršů 326 – 29 provedeno jinak**; **399** νόσος **m.** θεός; **556** ἀμύναι **m.** ἀμυνεῖν; **619** καὶ τοῦσθ' ὃ **m.** χάς τοῦτο; **635** ὅπη **m.** ὅποι; **695** ἀμαθὲς γὰρ ἐστὶ τὸ βουλέσθαι τάδε; **697** λάβρον **m.** λάβρος; **705** πείσαι **m.** πείσθων; **890** καλοῖς **m.** καλοῦς; **922** ἀνεπίλητον **m.** ἀνεπίληκτον ; **1000** ἵπποβότα **m.** ἵπποβῶτα; **1003** πρὸς **m.** πρὶν; **1025** ὥς ὁρᾶν **m.** εἰσορᾶν; **1097** ταῦτά **m.** ταῦτα; **1129** τείνειν χρεῶν **m.** τείνει λόγος; **1244** τύχη **m.** δίκη; **1279** εἰ **m.** ὥς; **verš 1285 přidělen Elektře**; **1431** λίνον **m.** λιν; **1689** υἱοῖς **m.** ὑγρᾶς.

OSOBY DRAMATU:

Elektra.
Helena.
Sbor.
Orestés.
Menelaos.
Tyndareos.
Pyladés.
Posel.
Hermioné.
Fryg.
Apollón.

Úlohy byly rozděleny asi takto:

první herec: Orestés;

druhý herec: Elektra, Menelaos, Fryg;

třetí herec: Helena, Tyndareos, Pyladés, Posel, Hermioné, Apollón.

Děj odehrává se před palácem Atreovců v Argu a částečně v něm; spadá do someho roku po skončení války trojské.

Elektra (sedí u lože Orestova).	
Tak velké slovo nelze ani vyřknouti, ni strast ni pohromu kdy bohy seslanou, že tíže její nesnesl by lidský duch. Vždyť šťastný Tantalos, dle báje Diův syn, - a nechci se tím božských sudeb dotýkat -	5
strach maje z balvanu, jenž ční mu nad hlavou, tak visí ve vzduchu a odpykává trest, jak praví se, že ač jsa pouhý smrtelník a společného stolu stejnou maje čest, měl jazyk nekáraný, nemoc hanebnou.	10
Ten syna zplodil Pelopa, ten Atrea; nit žití tomu snujíc, přisoudila bohyně, by s Thyestem se znesvářil, jenž bratrem byl. Však nač mi probírat ty věci úžasné? Nu, Atreus jísti dal mu děti zabitě.	15
Syn Atreův pak – o ostatním pomlčím – byl slavný Agamemnon, ačli slavný byl, a Menelaos, krétské Aëropy syn. A tento bohům odpornou si Helenu vzal za choť; s Klytaiméstrou v sňatek pověstný všem Řekům vstoupil zase Agamemnon král. Tři jeho dcery my jsme z matky jedině: já Elektra a Ifigeneia, Zlatava, syn Orestés; jsme děti matky bezbožné jež zahalivši choť šatem bez konců,	25
jej zabila. Však říkat proč, se nesluší mně panně; jiným nechám zkoumat záhadu. A proč bych Foiba naříkala z bezpráví? Ten Orestovi vnukl, aby zavraždil svou matku, čin, jenž všude cti mu nepřines - a přece zabil ji jsa boha poslušen.	30
I já – jak žena- účast měla ve vraždě a Pyladés, jenž s námi čin ten vykonal. A od té doby chřadne hroznou nemocí tu Orestés, ach ubohý, jenž na loži zde leží pádem; šílenstvím jej pohání krev matčina; jáť Eumenidy jmenovat se ostýchám, jež sužujíc jej strašice. A dnes je šestý den, co oheň posvětil mé matky tělo, pod ranami zemřelé.	40
A po tu dobu nevzal do úst pokrmu, ni těla neumyl, a pláštěm zahalen, když uleví se tělu v jeho nemoci, jsa při smyslech, jen pláče; jindy vyskočí zas chvatně s lůžka jako hříbě zpode jha.	45
Zde v Argu usnesli se nepřijmouti nás ni pod střechem ni k ohni, ani promluvit k nám matkovrahům. Určen pak byl dnešní den, by rozhodla svým hlasem obec argejská, zda ukamenováním máme zemřít	50
[či ostrý meč má padnouti nám na šíji.] Však přece v záchranu nám svítá naděje: strýc Menelaos z Troje domů vrátil se a přístav nauplijský svým loďstvem naplniv, teď kotví u břehu. Však Troje od pádu se dlouho bloudě plahočil. A žalů zdroj, svou Helenu k nám poslal napřed do domu,	55

tmy noční vyčkav, aby spatře za světla
ji přicházeti někdo z těch, jimž u Troje
smrt syny vzala, kámen na ni nehodil. 60
Teď uvnitř pláče nad sestrou a neštěstím
své rodiny; však v hoři přec má útěchu:
Když k Troji Menelaos plul, tu zanechal
svou dceru Hermionu doma, matce mé
dav chovati, když ze Sparty ji přivedl; 65
tou těší se a zapomíná neštěstí.
I zírám po všech cestách, kdy již uvidím
sem Menelaa přicházet, neb jinak jest
moc naše slabá, nezachrání-li nás on.
Má nesnáž na nesnáž dům jednou nešťastný. 70
H e l e n a (vystoupí z paláce).
Ó dcero Klytaiméstry, Agamemnona,
jež pannou jsi tak dlouhý čas, ó Elektro,
jak, nešťastnice, ty a rodný bratr tvůj,
zde Oréstes, jste matkovrahy stali se?
Mneť neposkvrní tato s tebou rozmluva, 75
já poklesek tvůj na vrub kladu Foibovi.
Však přece nad osudem Klytaiméstry lkám,
své sestry, které vůbec nespátřila jsem,
co odpulula jsem k Troji – d'as mě omámil –
teď pozbyvši jí, oplakávám její smrt. 80
E l e k t r a.
Nač, Heleno, ti vykládat, co sama zříš,
že neštěstím je postižen můj bratr zde?
Já nespíc sedím u chudáka mrtvého –
vždyť mrtev jest on, neboť slabě dýchá jen –
než nechci strasti jeho s výtkou vyčítat. 85
Však ty jsi šťastna, šťasten také manžel tvůj;
sem přicházíte k nám, jimž špatně vede se.
H e l e n a (ukazujíc na Oresta).
Jak dlouho jest již tento poután na lože?
El. To od té doby, matčinu co prolil krev.
Hel. Ó ubohý, i matka, jakou měla smrt!
El. Věc tak se má, že nemoc zbavila jej sil.
Hel. Zda, dívko, probůh, v něčem poslechla bys mne?
El. Jen pokud připustí to služba bratrovi.
Hel. Zda nedošla bys ty mně k hrobu sestřinu?
El. K mé matky hrobu posíláš mě? K čemu to? 95
Hel. Bys donesla jí kadeře mé s úlitbou.
El. Ty sama nesmíš k hrobu přátel dojíti?
Hel. Já obávám se Argejskám se ukázat.
El. Tot' pozdní rozum, po tvém mrzkém útěku!
Hel. To správně díš, však řeč tvá není přátelská. 100
El. A pročpak vlastně Mykénských se obáváš?
Hel. Já strach mám z otců těch, již padli u Troje.
El. A vskutku, v Argu hrozný hlas jde o tobě.
Hel. Nuž zbav mě strachu, službu tu mi vykonej!
El. Já nemohla bych na hrob matčin pohlédnout. 105
Hel. Však dát to nésti sluhům, hanbou bylo by.
El. A proč tam dceru Hermionu nepošleš?
Hel. To nesluší se dívce, vtírati se v dav.
El. Tak dík by vzdala mrtvé za svou výchovu.
Hel. To správně řekla's, dívko, uposlechnu tě. 110
[a dceru pošlu, neboť správná jest tvá řeč.]

Ó dítě, Hermiono, vyjdi před dům sem
 (Hermioné vychází z paláce.)
 a vezmi tuhle úlitbu a vlasy mé.
 A zajdi k hrobu Klytaiméstry, sestry mé,
 naň vylíj med a mléko s mokem réвовým 115
 a stanouc pokraj mohyly, tam promluv tak:
 „Tu úlitbu ti z dále vzdává Helena,
 již před argejským lidem bázeň brání jít
 sem k tvému rovu.“ Popros ji, by laskavé
 k nám měla smýšlení i k mému manželu 120
 i k těmto dvěma ubohým, jež zničil bůh.
 Co jako sestře vykonati slušno mně,
 to všecko slib, že nebožtíkům darem dám.
 Jdi, dítě, spěchej, až pak oběť vykonáš,
 co nejrychleji zpět se vrátit pamatuj. 125
 (Herm. Odejde v levo, Helena do paláce.)

E l e k t r a.

Ó tělesnosti, jakým zlem jsi na světě;
 však ku prospěchu těm, kdo krásnou mají tvář.
 (K obecenstvu)

Vždyť viděli jste, jak jen špičky ustříhla,
 své krásy šetříc. Ženou stejnou je jak dřív.
 Kéž zatratí tě bohové, neb zničila 130
 jsi mi bratra, celé Řecko. Běda mně!

(Sbor zatím přichází).

Tu přicházejí družky milé, žalozpěv
 by se mnou pěly. Již jej vhodně vzbudí ze spánku
 a z klidu vyruší, a slzou zaplaví
 mé oko, až zas bratra spatřím šleť. 135

Ó ženy rozmilé, jen tiše kráčejte,
 ať noha nedupá, a nedělejte hluk!
 Mně vítáno jest sice vaše přátelství,
 však probuzení bratra bude pohromou.

S b o r (náčelnice sboru).

Strofa 1. Tiše, tiše klad'te něžnou nohu svou, 140
 tiše, bez hluku!

E l e k t r a.

Odstupte tamto dál; od lože trochu dál!

S b o r.

Pohled', že poslouchám.
 El. Ó ach! Jen syringy jako dech 145
 z jemné sítiny, družko má, buď tvůj hlas!

Sbor. Pohled', jak klidně již k paláci řídím krok!
 El. Tak je to dobře, tak,
 kráčeť jen, kráčeť dál, klidně jen přístup blíž.
 Řekni mi, jaká věc vedla sem kroky tvé. 150
 Bratr můj padnuv teď, po dlouhé době spí.

Anti-Sb. Milá družko, řekni, jak jest bratrovi?

Str. 1 Jaké to neštěstí!

El. Dopusud dýchá sic, kratičký má však dech. 155
 Sbor. Co díš? Ubohý!

El. Jej zhubíš, zaplašíc perutě
 spánku, jenž mu jen sladkou slast přináší.

Sbor. Ubohý! Boží jest nepřízní nešťasten. 160
 El. Hrozné to útrapy!

Vyřkl to bezprávný Loxias,
 tehdy když vyřkl soud z třínožky Gainy,
 o vraždě nešťastné, o vraždě matky mé. 165

Strofa 2. Pohled' jen! Bratr tvůj hýbe se pod pláštěm!

El. Svým křikem, nešťastnice,
jsi jej probudila ze snu.

Sbor. Však myslím, že spí dále.

(Dívá se na Oresta).

El. Hned ať odstoupíš tu od nás 170
a od odmu jdeš zpátky dál!
Ale jdi bez hluku!

Sbor. Tvrdě spí. Dík bohu! (Odejdou stranou).

El. Noci ty velebná,
dárkyně spánku všem ubohým smrtelným! 175

Z podsvětí zavítej, přileť sem na křídlech
v příbytek rodný náš, nešťastný!

Hořem a neštěstím zničení zmíráme 180
a hyneme osudem zlým. Oh! Dejte přec pozor!

Ticho!

Zase jste ztropily hluk!
Ztlumte svůj silný hlas, milené družky mé, 185
požívat nechcte jej klidného spánku slast!

Antistr. Sb. Řekni nám, konec béd jaký as čeká naň?

El. Jen smrt, nic jiného již,
neboť ani jísti nechce.

Sbor. Tot' zřejmě konec blízký! 190

El. Foibos zhubil nás, jenž kázal
krev prolít vraždou nešťastnou
matky vražedné.

Sbor. Právem tak. El. Však hříšně. 195
Zabila's – zemřela's,

rodičko, matko má; zhubila's s otcem nás,
obě dvě děti své, zhubila's vlastní krev.
Veta již po nás jest; mrtvi jsme. 200

Tyť jsi již mrtvolou, života mého pak
část největší plyne co den
jenom v nářku a slzách, plyne
v žalostném pláči co noc. 205

Nevdána, jak mě zřfš, bez dětí, bez chotě,
nešťastna na vždycky, vleku ten život svůj.

Sbor. Jsouc blízko, podívej se, panno Elektro,
by bez vědomí tvého bratr nezemřel;
mně nelíbí se jeho skleslost přílišná. 210

O r e s t é s (probouzí se).

Ó kouzlo spánku milé, nemoc tišící,
jak včas jsi přišlo, a mně bylo příjemné!
Ó Zapomnění velebné, jak přemoudré
jsi božstvo, všemi nešťastnými vítané!
Však odkud asi dostal jsem se sem a jak? 215

Jáť nepamatuji se, bylť jsem bez smyslů.

El. Ó milný! Jak potěšil's mě spánkem svým!
Chceš, abych pomohla ti, tebe nadzvednout?

Or. Nu tedy pozvedni a špínu z pěny s úst
mi utři ubohých a víčka očisti. 220

El. Jak sladká služba! Nezdrahám se sesterskou
svou rukou ošetřiti údy bratrovy.

Or. Sem ke mně bokem přisedni a zcuchaný
můj vlas mi s čela odhrň; zaclání mi zrak.

El. Ó hlavo nešťastná s tou špínou kadeří 225
jak spuštěna jsi, dávno nejsouc umyta!

Or.	Zas na lůžko mě polož; nemoc šílenství když poleví, jsem bezvládný a v údech sláb.	
El.	Jest jistě lůžko nemocnému milá věc; ač předmět bolestný, však přece potřebný.	230
Or.	Zas zpříma posad' mě a trup mi opři vpřed. Věc obtížná jest nemocný svou slabostí.	
El.	Zda postaviti nohy na zem nechtěl bys a projítí se? Změna vždy je příjemná.	
Or.	Ó ano. Budu se tak aspoň zdravým zdát. Moc velkou zdání má, byt pravdy vzdáleno.	235
El.	Ted' poslyš tedy, drahá hlavo bratrská, slyš, pokud Lítice ti smyslů dopřejí.	
Or.	Co nového? To dobré je-li, měj můj díky, však ke škodě-li – neštěstí již dosti mám.	240
El.	Strýc Menelaos, otcův bratr, vrátil se a lodí jeho krovy kotví v Nauplii.	
Or.	Co pravíš? Tot' je světlo v našem neštěstí, naš příbuzný, jenž otci díkem zavázán.	
El.	Je zde. A důkaz pravdy řeči mé měj v tom, že přivezl si ze zdí trojských Helenu.	245
Or.	Tu lépe byl by na tom zachrániv se sám; však ženu-li si vede, s velikým jde zlem.	
El.	Dcer smutně proslulých rod zplodil Tyndaros, rod zlý a zlopověstný po vší Helladě.	250
Or.	Ty nebud' jako ony zlá; to možno jest; a nemluv jenom, ale také smýšlej tak.	
El.	Ó běda, bratře, v oku tvém je zmatek zřít, již zase šílíš, ač jsi před chvilkou byl zdrav.	
Or.	Ó matko, neposílej na mě, prosím tě, ty ženy s hadím vlasem, zkrakem krvavým!	255
El.	Jen klidně zůstaň na svém loži, chudáku! Vždyť nic to není, co dle zdání jasně zříš.	
Or.	Ó Foibe, zaijí mě ženy psooké, ty stvůry, kněžky pekla, strašné bohyně!	260
El.	Já nepustím tě; obejmouc tě rukou svou tě držím, abys nedal se v běh neblahý.	
Or.	Jen pusť! Z mých Lític jedna jsi a uprostřed mě držíš, chtíc mě do Tartaru hoditi.	265
El.	Já nešťastná! Kde jakou pomoc najíti, když božstvo smýšlí nepřátelsky proti nám?	
Or.	Ten rohatý můj luk mi dej, dar Loxiův, jejž dal mi na obranu proti bohyním, když děsily by vzteklým rejem šílenství. A střelí některou má ruka smrtelná, včas nezmizí-li stranou z mého dohledu. (Dělá, jako by střílel z luku.)	270
	Vy neslyšíte? Nevidíte, výtečný jak luk můj na vás metá šípy peruté? Ó, ó! Co otálíte? Leťte k nebi nejvýše a na Foibovu věštbu vzneste žalobu! (Přijde k sobě.)	275
	Co to? Co běsně třeštím, vydechuje z plných plic? Kam, kam to od svého jsem lůžka zabloudil? Vždyť tiché moře zase vidím po bouři. Proč pláčeš, sestro, hlavu skryvši do šatu?	280

	Já stydím se tě činit družkou útrap tvých a tebe – dívku – trápití svou nemocí. Ty netrap se mi žalem pro mé neštěstí! Ty's sice svolila, však matky vraždu já jsem vykonal. A Foibovi to vytýkám, jenž k bohaprázdnému mě činu vybídnuv, jen slovy potěšil mě, ale skutky ne. A myslím, že by otec, kdybych tváří v tvář se vypytaval ho, zda mám matku zabít, k mé bradě ruce s prosbou vztáhl úsilnou, bych nikdy k vraždě matky meče netasil, když ani jeho bych tím k žití nevzkřísil, a strasti také na se, chudák uvalil.	285
	A nyní odhal, milá sestro, hlavu svou a plakat přestaň, třebaže jest ku pláči náš stav. A kdykoli mou spatříš sklíčenost, tu přepiatou a ochromenou mysl mou svou mírni útěchou; když ty pak budeš lkát, zas já tě musím povzbuzovat přátelsky. Jsou krásné takovéto služby přátelské.	295
	Než ubohá má sestro, jdi teď domů již a k spánku sevři dlouho bdící víčka svá a krmě pojez, tělo omyj koupelí. Vždyť ty-li zchradneš nebo mojí obsluhou si nemoc uženeš, je konec se mnou; ty's má pomoc jediná a jinak nemám nikoho.	300
El.	[To nemožno: jáť s tebou volím zemřítí i žít, jeť obě totéž; kdybys zemřel ty, co já si – žena – počnu? Jak se zachráním, jsouc osiřelá, bez přátel? Však když to chceš, tak třeba učinit. Však ty se na lůžko zas polož, strašidel, jež s lůžka pudí tě, si příliš nevšímej a zůstaň na loži. Bys nebyl, v představě své přec jsi nemocen.	305
		314

STASIMON PRVNÍ.

Sbor.	Ach, ach!	
Strofa.	Těkavé vy, perutých těl ctihodné bohyně, za nimiž kráčí sbor, jiný než za Bakchem slzy a nářek, pláč!	320
	Lítice černých těl, které se vznášíte do výšin étheru, krvavý mstíce čin, za vraždu chtějí trest: prosbu svou vznáším k vám, zkroušeně prosím vás: dovolte, aby směl Agamemnonův syn vypustiv z mysli své běsného šílení těkavý vztek! Jakých, ach, běd, ubohý, stála tě touha tvá; zkázou ti stala se z Foibovy třínožky věštná slova, která ti zněla vstříc, ze síně zavzněla, kde prý, jak říkají, tají se země střed.	325
Anti- str.	Probůh, jaká to strast, jaký to boj krvavý valí se, štvete tebe, ubohý! Nějaký zlý to duch,	330
		335

	hromadě k pláči pláč, matčinu vraždu též do domu tvého vnes', šílenství tvého zdroj. Velká je soustrast má, hořce tě lituji. Nemívá trvání štěstěna veliká na světě vezdejším.	340
	Jakoby v plachtovní lodice udeřiv, potopí štěstí bůh v strašlivou tůň svízelů zlých, jako v strž divokých mořských vln, nesoucích smrt a zmar. Který bych měla rod smrtelníka	345
	jiného více ctít nad ten, jenž ze sňatku božského původ má, Tantalův slavný rod? Však hle, tu již přichází slovutný král, a z nádhery zevnějšku jeho jest zřít, viděti jasně,	350
	že mocného Tantara vlastní jest syn. Bud' vítán, jenž s tisícem lodí jsi voj v zem asijskou ved', a sám již jsi Štěstěny hýčkaný syn. Tvát' přání vše splnili bozi.	355
	M e n e l a o s.	
	Ó dome, s jakou radostí zas na tě zřím, se z Troje vrátiv! S hořem však jsem spatřil tě; vždyť neštěstím tak sevřen kolem dokola krb žádný nikdy jsem já neviděl. Můj bratr Agamemnon jaký osud měl	360
	a jakou smrtí sešel: rukou choti své, jsem zvěděl zahýbaje s přídou k Maleji. Tu z vln mi plavců věštec Glaukos zprávu dal, bůh neznající lži a prorok Néreův. Ten děl mi toto, zjevným sebe učiniv:	365
	„Tvůj bratr, Menelae, mrtev leží již, své choti v léčku padnuv ve své koupeli.“ Mně slzy vytryskly i mnohým z plavců mých. Když v Nauplii jsem poptom k zemi přirazil a manželka má již sem napřed spěchala	370
	já doufal, bratrova že syna Oresta i matku jeho – oba šťastné – obejmu svou rukou přátelskou, tu rybář jakýsi mi řekl o té matkovraždě bezbožné. A nyní, dívky, řekněte mi, Orestés	375
	kde jest, jenž hrozného se činu odvážil, bylť tehdy nemluvnátko v loktech matčiných, když opouštěl jsem tento dům jda do Troje, a nepoznal bych ho, i kdybych spatřil jej. (Orestés zvedne se s lože.)	
Or.	Je zde, ó Menelae, na nějž tážeš se, a sám ti udávám zlý čin, jež spáchal jsem. Však kolenou tvých prosebně se dotýkám, jen ústní prosbou, beze sněti olivy: Ó zachraň mě, když's přišel v nouzi nejvyšší!	380
Men.	Ó bozi! Koho vidím to zde z podsvětí?	385
Or.	Tak jest. Jsem strastmi mrtev, přec však světlo zřím.	
Men.	Jak divokým tě činí zpustlé vlasy tvé!	
Or.	Ne vnější podoba, než činy hyzdí mě.	
Men.	Jest hrozný pohled tvůj z těch suchých zřítelnic!	
Or.	Je tělo pryč, jen jménol mé mi zůstalo.	390
Men.	Ó, jak mě překvapila tvoje ohyzdnost!	
Or.	Tak vypadám jak vrah své matky nešťastné.	
Men.	Již slyšel jsem; zlé dvakrát říkat varuj se.	

Or.	Já varuji se, bůh však ke mně štědrým zlem.	
Men.	Čím trápíš se? A jaká nemoc hubí tě?	395
Or.	Mé svědomí; že jsem si vědom činů zlých.	
Men.	Jak? Jasná řeč jen moudrá jest, ne nejasná.	
Or.	Co nejvíce mě ničí, to jest zármutek –	
Men.	To nemoc sice zlá, však dá se vyléčit.	
Or.	a běsné záchvaty, trest matky za vraždu.	400
Men.	Kdy začalo tvé šílenství? Dne kterého?	
Or.	Když matku nebohou jsem pochovával v hrob.	
Men.	Zde doma, či když u hranice seděl jsi?	
Or.	Až v noci, na pohřeb když kostí čekal jsem.	
Men.	Byl někdo u tebe, jenž ošetřoval tě?	405
Or.	Byl Pyladés, jenž při vraždě mi pomáhal.	
Men.	Tvá nemoc jakými se jeví přeludy?	
Or.	Tři ženy zjeví se mi, černé jako noc.	
Men.	Vím, koho míníš, nechci však je jmenovat.	
Or.	Jsouť vznešené a slušno nejmenovat jich.	410
Men.	A ty tě rozběšňují vraždou matčinou?	
Or.	Ach, jak jsem honěn, jak jsem šván, já ubožák!	
Men.	Zlem není trpět zlé, když spáchali jsme zlo.	
Or.	Však vinu možno nám je jinam přesunout.	
Men.	Jen na boha ne! To by bylo nemoudré.	415
Or.	Mě Foibos vyzval, abych matku zavraždil.	
Men.	Jsa ovšem dobra, práva trochu neznalý.	
Or.	Ať cokoli již jsou, jsme bohům poddáni.	
Men.	A to tě Foibos ve tvé bídě nechrání?	
Or.	Ten váhá. Taková je bohů povaha.	420
Men.	A jak dávno jest, co matčin život zhas‘?	
Or.	Dnes šestý den; je teplý dosud žehu rov.	
Men.	Jak rychle mstí tvou matkovraždu bohyně!	
Or.	Ne moudrý sic, však v pravdě přítelem jsem byl.	
Men.	A jaký prospěch máš, že otce pomstil jsi?	425
Or.	Až dosud žádný; na odklad pak nedám nic.	
Men.	A v obci jaký stav ti čin tvůj způsobil?	
Or.	Až takou zášť, že nikdo neosloví mne.	
Men.	A s rukou svých jsi podle řádu nesmyl krev?	
Or.	Kam přijdu, brání se mi vstoupit do domu.	430
Men.	A který občan odhání tě od dveří?	
Or.	Tu Oiax, - zločin trojský otci přičítá.	
Men.	To chápu: mstí se tobě za smrt bratrovu.	
Or.	Tou vinen nejsem. Moji zhoubci jsou však tři.	
Men.	Kdo ještě? Jistě z Aigisthových přátel kdos.	435
Or.	Jsem týrán těmi, jichž teď město poslouchá.	
Men.	A žezlo tvého otce obec nedá ti?	
Or.	Snad ti, již ani žít mě nechťi nechati?	
Men.	Co činí? Řekni jasně, co mi říci máš.	
Or.	Dnes proti nám má vyřčen býti rozsudek –	
Men.	Jde o život a o smrt či snad vyhnanství?	
Or.	Jde o smrt ukamenováním občany.	
Men.	A tu se nedáš přes hranice na útěk?	
Or.	Jsme kolem obklíčeni zbrojí kovovou.	
Men.	Zda jednotlivci či snad lidem arejským?	445
Or.	Mně smrtí hrozí zkrátka všichni měšťané.	
Men.	Ó chudáku, to v nejhorší už bídě jsi.	
Or.	Jen v tebe kladu naději svou ve spásu.	
	Než k nešťastným ty přišed štěstím zahrnut,	
	dej podíl na svém štěstí též svým přátelům	450
	a nedrž sám jen proto, jehož došel jsi,	
	však také útrap našich měj díl příslušný,	
	nám splácejte tak vděk, jímž otci's povinen.	

Jen jménem, ne však v skutku přítelem je ten,
kdo v neštěstí se neukáže přítelem. 455

Sbor. Však hle! tu stařeckými kroky pospíchá
sem Spart'an Tyndaros, jsa oděn v černý šat,
vlas maje ostřihán, máť smutek po dceři.

Or. Je veta po mně, Menelae! Tyndaros
sem kráčí k nám – a jemu přijít na oči 460
se nejvíc bojím pro to, co jsem učinil.
On vychoval mě maličkého, množství dal
mi polibků a vnoučka svého na loktech
kol nosil stejně jako Léda babička,
mě v lásce měli nemenší než syny své. 465
Těm já – ó srdce moje, duše nešťastná! –
jsem nepěkně se odvděčil. Ach, v jakou tmu
svou tvář mám zahalit? A jaká mrak si dát
mám před sebe, bych unik' zraku starcovu?

T y n d a r o s vystoupí veden jsa dvěma sluhy.
Ó kdepak as, kde dcery svojí manžela 470
bych spatřil, Menelae? Klytaiméstřin hrob
já litbou kropě doslech' jsem, že v Nauplii
on přistál šťastně s chotí po mnoha letech.
Nu, ved'te mě! Chciť přítele, bok po boku,
zas obejmout, tak dlouhý čas ho nespátřiv. 475

Men. Bud' zdrav, ó starče, lože s Diem sdílejší!

Tynd.I ty bud' zdrav, ó Menelae, zeti můj!
Co to? [Jak nedobré jest neznat budoucnost!]
Vrah matčin zde, ta zmije, je zde před domem
a jedovaté blesky metá, postrach můj. - 480
Ty, Menelae, mluvíš s bezbožníkem tím?

Men. Proč ne? Jeť milého mi otce potomek.

Tynd. Že z něho tento posel, takovýto syn?

Men. Ba z něho; je-li nešťasten, je hoden cti.

Tynd. Máš cizí mrav, byv dlouho mezi barbary. 485

Men. Mrav řecký jest to příbuzného povždy ctít.

Tynd. A nechťiti se povyšovat nad zákon.

Men. Však nutnost vládne vším, dí mudrci.

Tynd. To heslo měj si ty, já nechci ho však mít.

Men. Tvůj hněv v tvém stáří není známkou moudrosti.

Tynd. Tu ten nás svede ještě k sporu o moudrost!

Co dobrem je, co zlem, to je-li jasno všem,
kdo nad tohoto zde je větším zpozdlcem,
když neprohlédl ani, co je po právu,
a nedospěl ni k zákonu všech Hellénů! 495
Když totiž Agamemnon život vydechl,
byv ranou mojí dcery v hlavu udeřen,
čin hanebný, a já ho nikdy neschválím –
měl uložiti za krev řádnou pokutu 500
a soudně stíhaje svou matku, vyhostit
ji z domu. Místo béd by získal uznání
a jednal synovsky i podle zákona.
Však nyní stejný úděl se svou matkou má.
Ji totiž právem pokládaje za špatnou, 505
sám zabiv matku, stal se ještě špatnějším.
Jen tolik, Menelae, otáží se tě:
Zde toho kdyby zavraždila jeho choť,
a jeho syn by za to zabil matku svou,
a toho syn by zase vraždu vraždou smyl,
kde konec jest, kde hrůzy ty se zastaví?
To dobře stanovili dávní otcové:
Ten nesměl lidem na oči a se žádným

	se setkati, kdo vraždu na svědomí měl, a vyhnanstvím se kál, ne vraždou vzájemnou.	515
	Tak vždy by totiž jeden smrti propadl, jenž skvrnou poslední by ruku potřísnil.	
	Já sice nenávídím ženy zločinné, a prvně dceru svou, jež chotě zabila, ni Helenu, tvou ženu, chválit nebudu	520
	ni mluvit s ní, a ani tebe nechválím, že k Troji odešel jsi kvůli ženě zlé.	
	Však hájím, seč mé síly jsou, jen zákona, chtě zameziti vraždění to zvířecké, jež vždy je zhoubou země, zkázou měst.	525
	Vždyť jaké jsi to, nešťatníče, srdce měl, když odhalujíc prs, tě matka prosila?	
	Já neviděl jsem hrůzy, jež se dály tam, a přec se v slzách ztápí staré oko mé.	
	Že správně mluvím, dosvědčuje jedna věc:	530
	jsi nenáviděn bohy, trestán za matku jси šílením a strachy. Nač bych vyslyšel tu jiné svědky, když to zřejmě viděti?	
	A abys věděl, Menelae, neprotiv se bohům tím, že chtěl bys mu být pomocen,	535
	a nech, ať ukamenován jest občany. [sic nesmíš do mé země spartské vkročiti.]	
	A dceři mé se smrti právem dostalo, než zabíjet ji synu neslušelo se.	
	Já ve všem ostatním jsem šťastným člověkem	540
Sbor.	krom ve svých dcerách; ty mi nejsou ke štěstí. Je hoden závesti, kdo dětmi šťasten byl a nedožil se na nich zvláštních nezdarů.	
Or.	Ó starče, já se bojím k tobě mluvit, čím budu musit zarmoutiti srdce tvé.	545
	A proto ohled na tvé stáří od mých slov	548
	necht' stranou ustoupí, jenž v řeči mate mě.	549
	Tak s cesty nesejdu; však teď se bojím šedin tých.	
	Já zabiv matku, čin jsem spáchal bezbožný,	546
	však zbožný s druhé stránky, mstě se za otce.	547
	Co měl jsem činit? Proti sobě důvody	551
	dva dej: mě otec zplodil, matka zrodila; ta nivou byla, již dal jiný símě své [a bez otce bz dítě vůbec nebylo.]	
	I usoudil jsem tvůrce rodu brániti	555
	že lépe jest, než půdu davší potravu. Tvá dcera pak – ji matkou zváti stydím se – jen o svém umě, zasnoubením nemravným se vdala za muže. Ač pohaním-li ji, tím sebe pohaním, já přec řeknu to:	560
	jí Aigisthos byl v domě tajným manželem. A toho zabiv pak jsem matku v oběť sklál, čin sice špatný, ale otce mstil jsem tak.	
	A věz, že tím, zač hrozíš kamenovat mě, já velkou službu konám celé Helladě.	565
	Vždyť ženám, dojdou-li až tam v své drzosti, že muže budou vraždit, v dětech majíce svoou záštitu a prsem soustrast lovice, a chotě zabíjet již ničím nebude, když budou míti záminku. Svým zločinem	570
	- jak hlásáš ty – jsem zvyk ten nevžd odstranil. A nenávídě právem matku zabil jsem, jež muže zradila, jenž vzdálen ve válce	

	byl vůdcem v zájmu celé země hellénské, a nechránila věrnost manželskou.	575
	Když poznala pak vinu svou, tu nedala si sama trest, a aby muž jí netrestal, jej sama trestajíc, mi otce zabila.	
	Ó bohové! – však nevzpomínám bohů vhod teď při hrdelním soudě – matčin kdybych čin	580
	byl mlčky chválil, co by mně byl učinil můj mrtvý otec? Jistě poštvál Lítice. Či matka má své spojenecké bohyně a otec ne, ač větší křivdu utrpěl?	
	Ty zplodiv, starče, dceru zlou, jsi zničil mě.	585
	Já zbaven otce jejím činem odvážným jsem stal se vrahem matčiným. A vidíš přec, že Télemachos nezabil choť otcovu, jež nebere si k choti chotě druhého, a čisté chová v domě lože manželské.	590
	A víš přec, že jsa Apollóna poslušen – jenž sídlo máje uprostřed země, smrtelným svou pravdu pouhou hlásá, jehož výroků jsme vesměs poslušni – jsem zabil matku svou.	
	Nuž, jej si vinným prohlaste a zabijte,	595
	vždyť chybil on, ne já. Coměl jsem činiti? Či bůh snad není s to, by smazal skvrnu mou, již na něj přenáším? Pak kam se utéci, když bůh, jenž rozkaz dal, mou neodvrátí smrt?	
	Že špatný čin jsem vykonal, to neříkej, však že mně k štěstí nebyl, svému původci.	600
	A komu z lidí sňatek dobře zvedl se, ten šťastný život má; však komu špatný los v něm padá, nešťasten je doma, venku též.	
Sbor.	Vždy ženy překáží mužům ve štěstí a osud jejich v horší stránku sklánějí.	
Tynd.	Když myslí drzé jsi a v řeči neskromný a odpovídáš tak, až srdce bolí mě, tím více nutíš, o tvou smrt bych zakročil.	
	A pěkným přídavkem to bude cesty mé, již podnikl jsem, dceřin hrob bych ozdobil.	610
	Ted' půjdu do svolané scgúze Argejských a obec poštvu na tebe a sestru tvou, by chtíc či nechtíc kamením vás ubila. Tvá sestra zaslouží si smrti víc než ty.	615
	Ta na matku tě popouzela, od uší ti šuškájc své bájky se zlým úmyslem, [a oznamujíc agamemnonovské sny] a že si záští vzbudil bohů podsvětí svým sňatkem Aigisthos; bylť mrzkostí i zde, až bez plamene požárem dům zapálil.	620
	A tobě, Menelae, dím s plným též: Mé záští ceníš-li si a mé tchánovství, ať proti bohům nechráníš ho před smrtí, [a nech ať měšťané ho ukamenují]	625
	sic nesmíš vkročit do mé země spartánské. Tu hrozbu mou si pamatuj a bezbožných si nevol, odmíttna své lepší přátele. Mě, hoši, od tohoto domu ved'te pryč! (Odchází.)	
Or.	Jen jdi, ať beze strachu mohu promluvit tu k tomu, tísně před tvým stářím zbaviv se. Nač myslíš, Menelae, krok svůj stáčeje	630

	a dvojí péče cestou chodě dvojitou?	
Men.	Jen nech mě; o čems přemýšlím teď u sebe a nevím, kudy dát se v tomto případě.	635
Or.	Nu tedy nedokončuj svoji úvahu a dřív mě vyslechni a potom uvažuj.	
Men.	To's dobře řekl. Mluv! Je někdy mlčet líp než mluvit, jindy nad mlčení lepší řeč.	
Or.	Již tedy mluvím. Lepší však je dlouhá řeč než krátká, posluchači jsouc též jasnější. Mně, Menelae, ze svého nic nedávej, jen vrať, co's od mého kdys otce obdržel Ne peníze; mně penězi jest, život můj když zachrániš, jenž jest mi statkem nejdražším. Chci bezprávi; než za toto své neštěstí cos bezprávného musím chtít od tebe. Vždyť též můj otec proti právu k Iliu šel sebrav Řecko, ne že sám byl pochybil, však chtěje zhojit vinu tvoji manželky.	640 650
	Ted' na tobě jest dát mi službu za službu. On vpravdě vydal – jak se sluší přátelům – svůj život, strasti války nesa pro tebe, bys ty zpět dostal svoji družku života. Nuž splat' mi stejně službu tenkrát přijatou, jen na den jeden podstup pro mě námahu a stůj mi k záchraně, ne deset plných let. A oběť sestry mé, již Aulis dostala, tu měj si, nezabíjej za ni dceru svou. Vždyť vzhledem k stavu, v jakém jsem, ty větší zisk si odnést musíš, já pak musím slevovat. Dej otci nešťastnému jenom život můj a sestry mé, jež pannou jest tak dlouhý čas. Svou smrtí otcův dům bych sirý zanechal. Snad řekneš: Nelze. Ale o to právě jde:	655
	Nám přítel v neštěstí má býti pomocen; když zdar bůh dává, nač nám třeba přítele? Bůh samotén nám stačí pomoci, když chce. Že rád máš choť svou, soudí všichni Řekové – to nedím, abych lichotě ti nadbíhal –	670
	nuž při ní prosím tě – ach, jaká týzeň má, kam dospěl jsem to! Než co platno: trpět jest! vždyť za rod celý tuto prosbu přednáším – ó strýče, otcův bratře, mysl si, že duch to nebožtíka pod zemí tě prosí zde,	675
	jenž létá nad tebou a praví, co dím já!	676
Sbor.	I já tě prosím, třeba jenom žena jsouc, bys přispěl prosebníkům; je to v moci tvé.	680
Men.	Já, Oreste, tvé hlavy vážím si a chci ti pomoci svou přispět ve tvém neštěstí. Vždyť tenkrát třeba spolu nésti příbuzných svých strasti, dopřeje-li možnosti nám bůh	685
	Tu možnost míti však jest zbožným přáním mým Jen s prázdnou lodí, bez spojenců přicházím a po nesčetných lopotách svých bludných cest, jen s nepatrnou mocí zbylých přátel svých.	690
	a bojem tedy pelasgické Argos nám lze sotva překonat; však řečí lahodnou snad možno-li, nám ještě zbývá naděje. Jak možno totiž malým dobýt velkého? Jest nerozumem takového cos jen chtít.	695
	Když lid se vzteká, dav se vášní strhnouti,	

	toť stejné jako dravý požár uhasit. Však klidně-li kdo povoluje provazu, ježž vášeň napíná, a umí času využít, tu jistě oddechne si; když se vydýchá, pak dosáhneš, co chceš, již snadno od něho. V něm soucit dříme, velký těž se tají hněv, věc velecenná, kdo jí umí vyčíhat.	700
	Já jdu a Tyndara i lid ti přemluvit se pokusím, by mírnil citu nadbytek. I loď se potápí, když lano násilně se napne, opět vstává, když se povolí. Bůh nenávidí horlivosti přílišné i občané; a proto – nedím to jen tak – tě chránit musím chytrostí, ne odporem. Vždyť mocí, silou, jak se asi domníváš, bych nezachránil tě, a jedním oštěpem je těžko zdolat zla, jež obkličují tě. Však kvůli Argu nikdy bych se k měkkosti svést nedal; teď však nutnost toho žádá si, by člověk moudrý otrokem byl osudu. (Odejde.)	705 710 715
Or.	Ó ty, jenž kromě výprav za ženou nic neumíš už jiného, ó zbabělče, když chránit máš svých přátel, prcháš přede mnou, a otec můj ti ničím? Neměl's přátel, otče, v neštěstí! Ó běda, zrazen jsem, již nemám naděje, kam obrátit se, abych smrti unikl! Jen tento byl mi útočištěm záchranným. Však hle, tu Pyladés, mně ze všech nejdraší sem v běhu spěchá, přišed z dálné Fókidy. Jak sladký pohled! Věrný přítel v neštěstí jest pohled vzácnější než plavcům moře klid.	720 725
Pyl.	Krokem rychlejším než slušno bylo, městem prošel jsem, doslechnuv, že schůzi obec koná, sám pak spatřiv ji, proti tobě a tvé sestře, aby vás hned zabili. Co to jest? A jak se máš? Co děláš, nejmilejší z mých druhů, přátel, sourozenců? Neboť vším tím jsi mi ty.	
Or.	Po nás veta, abych zkrátka zjevil svoje neštěstí.	
Pyl.	Spolu s tebou zemru; majíť přátelé vše společné.	
Or.	Menelaos ke mně, sestře, ukázal se bídákem.	
Pyl.	Přirozeno, že zlé ženy manžel zlým se stává těž.	
Or.	Přišed stejně dal mi jako kdyby býval nepříšel.	
Pyl.	Je to pravda jistotná, že do země sem přišel k nám?	
Or.	Za dlouho; však v brzku mrzkým odvěčil se Přátelům.	740
Pyl.	A zda přivezl též s sebou nejvýš mrzkou svoji choť?	
Or.	Nikoli on ji, však ona jej sem dopravila zpět.	
Pyl.	Žena ta, jež sama na sta Řeků zahubila, kde jest?	
Or.	Zde v mém domě, smí-li ještě dům ten nazývati svým.	
Pyl.	Jaká slova ty's pak řekl svého otce bratrovi?	
Or.	Aby mě a sestru moji zabít obci nenechal.	
Pyl.	Při bozích! Co na to řekl ti? To chtěl bych zvědět.	
Or.	Vytácel se, jako činí druhům špatní přátelé.	
Pyl.	Čím se vymlouvaje? Vše již vědět budu, to-li zvím.	
Or.	Přišel k nám sem otec, jenžto zplodil dcery výtečné.	
Pyl.	Myslíš Tyndarea; hněvá se as na tě pro dceru.	
Or.	Uhodl's. Dal přednost jeho přibuzenství před otcem.	
Pyl.	Trudy tvoje zadržet se neodvážil, jsa již zde?	

Or. Není kopínkem, mezi ženami je statečný.
Pyl. Pak jsi tedy v bídě největší a musíš tedy zemřít.
Or. Občané dřív musí o nás stran mé vraždy hlasovat.
Pyl. A co odhlasují? Řekni, neboť trnu úzkostí.
Or. Život nebo smrt. Věc velkou nevelká řeč vystihne.
Pyl. Tu pak dej se na útěk i sestra tvoje z domova!
Or. Cožpak nevidíš? Jsme stráží obklíčeni se všech stran. 760

Pyl. Viděl jsem, že třídy města vojskem uzavřeny jsou.
Or. Obléhají naše těla jako město nepřítel.
Pyl. Nyní také mne se ptej, co trpím; sám jsem zničen též.
Or. Kýmpak? To by k mojim bédám nová bída přibyla.
Pyl. Otec Strofios mě vyhnal, rozhněvav se, z domova.
Or. Vytýkaje tobě vinu soukromou či na obci?
Pyl. Že jsem pomáhal ti matku zabít, za hřích klade mi.
Or. Ubohý! I tobě zdá se, moje strasti vzbudí strast.
Pyl. Nsmýšlím jak Menelaos; toto třeba snášeti.
Or. Nebojíš se, že tě Argos zabítí chce jako mě? 770

Pyl. Nepřísluší těmto trestat mě, než zemi Fókejské.
Or. Strašnou věci jesti lid, dyž v čele jsou mu zločinci.
Pyl. Když však dobré vůdce zvolí, dobře radívá se vždy.
Or. Dobrá. Třeba s obcí mluvit. Pyl. O jaképak potřebě?
Or. Kdybych před měšťany řekl – 775

Pyl. Že's čin správný vykonal?

Or. Svého otce chtěje pomstít.
Pyl. Zle by tě as přijali.
Or. Schoulen mlčky mám snad zemřít?
Pyl. To by bylo zbabělé.
Or. Jak kám tedy jednati?
Pyl. Máš možnost spásy, zůstana?

Or. Nemám.
Pyl. Půjdeš-li však, můžeš doufat v záchranu z těch béd? 780

Or. Kdyby se to povedlo.
Pyl. Tuť lepší jít než zůstatí.
Or. Měl bych tedy jíti?
Pyl. Takto zemřeš aspoň čestněji.

Or. Pravdu máš. Tak zbabělosti ujdou. 783
Pyl. Spíš, než nejda tam.
Or. Věc má též je spravedlivá.
Pyl. Snaž se jen, ať myslí tak.

Or. A snad mnohý slituje se –
Pyl. Rod tvůj velký význam má.
Or. pro smrt otcovu se rmoutě. 785
Pyl. Vše se brzo ukáže.

Or. Nemužné je zemřít neslavně. Já jdu.
Pyl. To schvaluji.
Or. Nemáme snad o tom říci sestře?
Pyl. Pro boha, to ne!

Or. Pláč by z toho byl.
Pyl. A to by bylo špatným znamením.

Or. Lépe mlčeti, toť zřejmo.
Pyl. Odklad pláče ziskem jest.

Or. Jedno jen mě ohrožuje. 790
Pyl. Co zas nového to díš?

Or. Aby bohyně mne nezdržely.
Pyl. Já tě ošetřím.

Or. Nemocného dotýkat se obtíž jest.
Pyl. Mně tebe ne.

Or. Střez se zkusit mého šilenství!

Pyl. To nechat' vezme d'as!
 Or. Nebudeš mít tedy strach?
 Pyl. Strach velkým zlem je přátelům.
 Or. Tedy pojď, mých kroků vůdce! 795
 Pyl. Mně to služba příjemná.
 Or. K hrobu otcovu mě doved'.
 Pyl. Za jakým to účelem?
 Or. Chci jej prosit o záchranu.
 Pyl. Správně jest tak učinit.
 Or. Matčin hrob však nechci spatřiti.
 Pyl. Nepřítelkou byla ti.
 Ale spěchej, Argejských by soud tě nepostihl dřív,
 k mému rameni své tiskna rámě slabě nemocí. 800
 Já pak městem provedu tě, o dav nestaraje se,
 nemaje to za hanbu. Vždyť kde bych svoje přátelství
 prokázal ti, ne-li pomocí svou v hrozném neštěstí?
 Or. Toť jest míti přátele a ne jen pouhé příbuzné;
 jeden muž, jenž cizí jsa, přec splyne s námi duší
 svou, 805
 jako přítel cennější jest nad tisíce příbuzných.
 (Odejde veden jsa Pyladem.)

STASIMON DRUHÉ.

Sbor. Velké štěstí, sláva i moc,
 Str. jíž se pyšnil Atreův rod
 po všem Řecku, u trojských vod,
 v těžkou bídu po zdaru velkém přešla. 810
 To dávné jest, pradávné rodu neštěstí,
 když Tantalovců povstala váda,
 o zlaté jehňátko spor;
 rozepři smutný ukončil kvas
 žertvou dětských nevinných těl. 815
 Odtud vraždí se vlastní krev,
 vražda v šlépějích vraždy jde
 v domě Atreoviců.
 Anti- Nemravnou to mravností jest
 str. na rodiče vraždící pěst 820
 vztáhnout. Avšak krvavý meč
 před tvář slunce na odív stavět světu –
 toť šílená bezbožnost kletých zločinců
 a lidí podlých zmatené mysli.
 V úděsu strašlivý ston 825
 Tyndareovna vykřikla řkouc:
 „Dítě, špatný podnikáš čin,
 chtěje zabít matku svou;
 otci snaže se zavděčit,
 věčnou zjednáš si hanbu.“ 830
 Epodos. Která jest choroba, který jest bol,
 neštěstí jaké větší kde jest
 nežli matčinou krví zborcená ruka?
 Taký čin vykonav on
 teď téká šílenstvím jat, 835
 vraždou svou Lític kořistí jsa,
 tékavý hled stáčeje kol,
 synek Agamemnonův.
 Nešťastný syn! Matčin prs
 ze šatu zlatem tkaného zřel, 840
 jak se mu s prosbou vypíná vstříc,
 přec však vraždu na matce spáchal,

	splácejte otcův osud. (Vystoupí z paláce Elektra.)	
El.	Snad, ženy, neodešel odtud Orestés můj nešťastný, byv šíleností zachvácen?	845
Sbor.	To ne; on k lidu argejskému odešel, by dostavil se před soud, jenž vám určen jest, jímž rozhodne se o smrti neb životě.	
El.	Ó běda! Co to učinil! Kdo svedl jej?	
Sbor.	Druh Pyladés. Však tuto posel za krátko ti asi řekne, jak tam bratr pořídil. (Vystoupí Posel.)	850
Pos.	Ó Agamemnonova dcero nešťastná, ó vzácná kněžno Elektro, ty vyslechni má slova, jimiž přináším ti neštěstí.	
El.	Ó běda, veta po nás; jisto z těchto slov! Jak zdá se, se špatnou jsi zprávou přišel k nám.	855
Pos.	Sněm Pelasgů se usnesl, že bratr tvůj i ty, ó ubohá, dnes máte zemřít.	
El.	Ó běda! Splnila se dávná obava, s níž hledíc v budoucno, jsem pláčem uchřadla. Však jaký soud byl, jaké řeči Argejských nás odsoudily a nám přiřkly smrti trest? Mluv, stače, zdali naházeným kamením mám zemřít či snad mečem ducha vypustit, tak se svým bratrem stejný osud sdílejí?	865
Pos.	Jda z venku, do bran městských právě vcházel jsem chtě zvědět, co je s tebou a též Orestem. Vždyť otci tvému vždycky oddán býval jsem a dům tvůj dával výživu mně chudému, však poctivému vůči vzácným příznivcům.	870
	Tu vidím sbor, an jde nebo sedí na vrchu, kde Danaos, jsa právně stíhán Aigyptem, prý poprvé lid svolal v radu společnou. I ptám se kohos z občanů, ten spatřiv sbor: „Co v Argu nového? Zda příchod nepřátel je hlášen, že jest město takto vzrušeno?“ Ten pravil: „Nevidíš-li tamhle Oresta, an kráčí sem, by podstoupil soud hrdelní?“ Zjev netušený zřím, - kéž nespatřil jsem ho: - tvůj bratr kráčí a s ním spolu Pyladés, ten zaražen a od nemoci sesláblý, a tento jako bratr truchle s přítelem a nemocného druha veda šetrně.	880
	Kdž Argejských pak plný počet sešel se, tu povstav pravil hlasatel: „Kdo promluvit si přeje, zda má zemřít Orestés či ne, vrah matčin?“ Na ta slova Talthybios vstal, jenž s otcem tvým kdys Troje dobýval, a mluvil dvojako – jeť vždycky při mocných – sic o tém otci mluvil s velkým obdivem, však bratra nechválil a slova pochvalná hned v oapk zatácel, že zvyky nepěkné prý zavádí on vzhledem k rodičům; a zrak svůj bodře stácel k Aigisthovým přátelům. Jest taký to již rod: vždy muže šťastného jen obskakují hlasatelé, přítelem pak ten jim jest, kdo vládna největší má moc.	885 890 895
	A po něm kníže Diomédés promluvil: Ten ani tebe ani bratra zabít nechtěl dát, však bohům zadost dáti trestem vyhnanství.	900

A jedni souhlasili, že to správná řeč,
 než druzí nechválili. Po něm povstal pak
 muž jakýs otevřhuba, mocný drzostí,
 jenž do Argu se vetřel, nejso Argejan,
 a na křik svůj a sprostou hubu spoléhá,
 již jednou obec do neštěstí přivede. 905
 [Když totiž slovy sladkými lid přemluví,
 kdo smýšlí špatně, jest to obci velkým zlem;
 kdo s rozumem však obci dobré radí vždy,
 ten ne-li hned, však později je prospěšný 910
 své obci. S toho hlediska se dívati
 má hlava státu; podobenstvím lze to říct,
 že řečník dobrý lékaři je podoben.]
 Ten pravil, kamením že zabítí jest vás,
 a slova jemu našeptával Tyndaros. 915
 A jiný povstav, mluvil proti tomuto, 917
 sic nevzhledného zevnějšku, však statečný,
 jenž zřídka chodí do města a do rady,
 jso rolníkem, již zemi živí jediní, 920
 muž rozumný, však v půtku slovní nerad jde
 a život vede čistý, bez vši pohany.
 Ten pravil, že se ověnciti spíše má
 syn Agamemnonův, jenž otec pomstít chtěl
 tou vraždou ženy nevěrné a bezbožné, 925
 jež zavinila, nikdo s vojskem ve zbroji
 že na výpravu nedá se ven z domova,
 když ti, kdož doma zůstali, pak domácnost
 jim zničí, hanobíce jejich manželky.
 Že dobře mluvil, lidem řádným zdálo se, 930
 a nikdo nemluvil již. Tu pak vystoupil
 tvůj bratr řka: „Ó Inachovy země kdys 932
 vy držitelé! Vás já háje v otci mém 934
 jsem matku zabil. Neboť muže zabíjet 935
 když bude ženám volno, pak co nejdříve
 vám nutno zemřít nebo ženám otročit.
 Tak opačně než máte, jedenat budete.
 Teď ta, jež otce mého lože zradila,
 Jest mrtva; ale vydáte-li na smrt mě, 940
 tu zákon zrušen jest, a mnohé čeká smrt;
 vždyť taká smělost nebude pak vzácností.“

Ač mluvil dobře, přece nepřesvědčil lid,
 a hlasů většinu měl onen ničema,
 jenž radil bratra spolu s tebou zabítí. 945
 Jen stěží přemluvil je, chudák, Orestés,
 by nebyl kamenován. Slíbil, že si ještě dnes
 svou vlastní rukou život vezme, rovněž ty.
 A Pyladés jej z hromady teď odvádí
 a pláče; je pak provázejí přátelé 950
 též plačící a litující vás, a hned
 tu budeš trpý pohled, smutný obraz zřít.

Než přichystej si meč neb na krk oprátku;
 tyť musíš sejít se světa, a nebyl nic
 ti platen vzácný rod ni Fiobos Pythijský, 955
 jenž na trojnožce trůní, jenž tě zahubil.
 (Odejde.)

Sbor. Ó dívko nešťastná, jak stojíš bez hlesu,
 jen k zemi upírajíc mračný obličej,

jak chtěla by ses dáti v nárek žalostný!]

E l e k t r a.

Str.	Svůj nárek začínám, ó země Pelasgů a bílým nehem tváře svoje drásajíc je ničím proudem krve, a do hlavy se biji, oběť vzdávajíc krásné děvě, pod zemí jež vládne. A se mnou zalkej, země Kyklópská, vlasý stříhajíc si z hlavy ze smutku nad tvým rodem. Ten žalozpěv můj zaznívá nad těmi, již vymrou teď, ač byli kdys Řecka vojevody.	960 965 970
Anti- str.	Ten tam jest, zmizel, vyhnul již veškeren rod Pelopův a dům, jenž býval závisti kdys hoden pro své štěstí. Jej závist bohů zhubila a vražedný rozsudek nepřátelské obce. Ó rody jepičí a plné slz, plné strastí, vizte, jak váš, nečekán, kráčí Osud. Ten ty, ten jiné strasti má ve svém dlouhém trvání, a záhadou všeho žití lidské.	975 980

- 188 -

Dozpěv.	Kéž přijdu tam ke hroudě, jež na zlatých řetězích s Olympu visí dolů mezi nebem a zemí! Tam vzkřiknu smutný chvalozpěv svůj v sluch otce starce Tantala, jenž zplodil předky mého rodu, stíhané zlými pohromami, co Pelops, v divém letu žena svých koní čtverospřeží, k moři projel s ním a zabil Myrtila, jej shodiv v příboj vln, jenž bílou pěnou kypí moře zdouvaje podél skalnatých břehů Geraistu, kudy on projel s vozem. Odtud přišla na můj rod těžká kletba stenuplná, když zhoubný zázrak seslal Hermés mezi brav, jejž choval statkář Atreus, zjev zhoubný, že se vylíhlo jehňátko s vlnou zlatou. Proto Eris obrátila okřídlený povoz Slunce z jeho cesty po nebesích, od západu zpět jej řídíc k jednosprežní Jitřence. Také běh Kuřátek o sedmi hvězdách obrátil Zeus sám na jinou dráhu, vystřídal vraždu inou zas vraždou, pověstné hody Thyesta otce, Krétanky sňatek nevěrné sňatkem	985 990 995 1000 1005

	úskočným jiným. Konec těch strastí dopadl na mého otce a na mě a dům náš stihl hroznou zkázou.	1010
Sbor.	Však hle! tu přichází bratr tvůj, jejž na smrt lid odsoudil hlasem svým a Pyladés bratrem mu jest,	1015
	jej vede a řídí mu slabý krok, jda pečlivě po jeho boku.	
El.	Ó běda! Nad hrobem tě vidouc, bratře, lkám a před hranicí do podsvětí vedoucí. Ó dvakrát běda! Spatřivši tě naposled, ach, jistě naposledy, smyslů pozbývám.	1020
	(Orestés přichází veden jsa Pyladem.)	
Or.	Jen mlč a přestaň jako baba naříkat a s osudem se spokoj; smutný jest, však přec [jest nutno nésti osud, jenž nás postihl.]	
El.	Jak možno mlčet? Vždyť nám není přáno zít již nikdy tento boží svit, nám ubohým!	1025
Or.	I ty mě zabíjíš? Vždyť na argejských mám až dosti hlasech; na zlo příští nemysli.	
El.	Mně líto jest tvé mladosti a osudu i smrti předčasné. Když měl bys žít, jdeš pryč.	1030
Or.	Jen, při bozích, mě k zbabělosti nesváděj a k slzám nenut' připomínkou neštěstí.	
El.	Nás čeká smrt; tu nelze nad zlem nevzdychat. Věc smutná všem je ztráta žití milého.	
Or.	Den tento jest pro nás rozhodný; buď smýčky nám jest chopit se a oběsit, buď brousit meč.	1035
El.	Ó bratře, ty mě zabij, aby z Argejských rod Agamemnonův snad nepotupil kdos.	
Or.	Mám na matčině krvi dost, smrt nedám ti, však vlastní rukou tak či onak usmrť se.	1040
El.	Tak učiním a nezahnbí mne tvůj meč. však ráda bych ti ještě šiji objala.	
Or.	Tou lichou těchou těš se, je-li útěchou šij objemouti těm, kdo v hrobě stojí už.	
El.	Ó milený, jenž bratra sladké jméno máš a žádoucí a též jednu duši se sestrou!	1045
Or.	Ty k slzám dojala's mě. Oplatit ti chci, jsa láskou slabší. Proč bych ještě styděl se? (Objímá ji.)	
	Ó prsa sesterská, ó milé objetí! Ty za děti mi jsi a lože manželské.	1050
El.	Ach! Kéž jedním mečem bychom směli zemřít a jedna rakev kéž nás chová cedrová!	
Or.	To velmi hezké bylo by, však vidíš přec, že přátel nemáme, by v týž nás dali hrob.	1055
El.	A neujal se tě, by odvrátil tvou smrt, ten otcův zrádce, Menelaos, zbabělec?	
Or.	Ni nepovstal a nadějí se koje v trůn, se na pozoru měl, by chránil přátele. Nuž zemřem' tedy, jednajíce důstojně a jak se sluší na rod Agamemnonův.	1060
	Já tím svou urozenost obci ukáži, že meč si vrazím do slabin; a totéž ty pak musíš stejně odhodlaně učinit.	
	A Pylade, ty buď nám smrti rozhodčím a řádně k pohřbu uprav mrtvolu a dej je pohřbít spolu k hrobu otcovu.	1065

Pyl.	Bud' sbohem! Jdu, jak vidíš, čin svůj vykonat. Stůj, počkej! Jedno vytknout tobě musím dřív, že's myslel, že bych po tvé smrti přál si žít.	1070
Or.	A jakým právem ty bys se mnou umíral?	
Pyl.	Ty ptáš se? Nač bych žil, když druh mě opustí?	
Or.	Tys matku nezabil jak já, ach nešťastný!	
Pyl.	Ba zabil, s tebou; musím stejně trpět.	
Or.	Ty neumírej, zachovej se vlasti své, vždyť rodné město máš, já nemám už, a otcův dům a velký přístav bohatství. Však sňatek s nešťastnou mou sestrou selhal ti, již slíbil jsem ti jako druhu milému. Ty jinou však si vezma, dívky sobě plod', my dva již nikdy švakry nebudem'.	1075
	Nuž sbohem, vroucně milovaný druhu můj, žij blaze! Nám to nelze již, však tobě lze; my zemřelí jsme všeho blaha zbaveni.	
Pyl.	Ty velice se mýlíš vzhledem k mysli mé! Ať nepřijme mé tělo zem vše živící, ni ducha jasný vzduch, když já bych zradil tě a nevinným se uznaje tě opustil. Že spolu vrahem jsem, já nikdy nezapru, a to, zač nyní pykáš, spolu myslil jsem a proto také s vámi musím zemřít; vždyť tuto, jejíž zasnoubení přijal jsem, mám za svou choť. A co bych řekl kloudného, až přijdu v zemi delfskou, na hrad focký, já jenž byl jsem přítelem, než přišlo neštěstí, však nyní v neštěstí už nejsem přítelem? Ne, nemožno; já stejnou starost s tebou mám, a zemrouce ať stejnou pověst máme zas, a Menelaos ať je stejně nešťasten.	1085
	Ó milený, kéž bych to spatřil před smrtí!	
Pyl.	Pak poslechni a počkej se svým prokláním.	
Or.	Rád počkám, lze-li nepřitele ztrestati.	
Pyl.	Pak mlč! Já k ženám chovám slabou důvěru.	
Or.	Tu těchto neboj se; ty jsou tu z lásky k nám.	
Pyl.	Smrt Heleně! To strýce trpce zabolí.	1105
Or.	Jak? Ochoten jsem, dá-li se to provést.	
Pyl.	My probodnem' ji. V domě tvém se ukrývá.	
Or.	Tak jest; a v domě všechno si už pečeti.	
Pyl.	Jen nakrátko; jeť Hadés jejím ženichem.	
Or.	Jak provést to? Má cizozemce za sluhy.	1110
Pyl.	A které? Z Frygů bych se nebál nikoho.	
Or.	Kdož rozumějí zrcadlům a voňavkám.	
Pyl.	To ona přišla sem i s trojským přepychem?	
Or.	A s jakým! Že jí Hellas za byt nestačí.	
Pyl.	Jest nulou otrok vůči mužům svobodným.	1115
Or.	To vykonám-li, dvakrát chci zemřít.	
Pyl.	A tak i já, když jen se pomstím za tebe.	
Or.	Věc objasni, jak myslíš ji as vykonat?	
Pyl.	My vejdem' dovnitř, jako bychom zemřít šli.	
Or.	To dosud chápu, další však mi nejasno.	1120
Pyl.	A před ní budem' na svůj osud naříkat.	
Or.	Že rozpláče se, v duchu majíc radost však.	
Pyl.	My totéž jako ona cítí budeme.	
Or.	Co potom? Jak ten úkol dále provedem'?	
Pyl.	Zde pod ty pláště mečem tajně schováme.	1125
Or.	Jak zabít ji před očima služebných?	
Pyl.	Ty uzavřeme, jinam v domě každého.	

Or.	A toho nutno skolit, kdo by nemlčel.	
Pyl.	Pak sama věc ji ukáže, co činit dál.	
Or.	Pak zabít Helenu; tvou chápu narážku.	1130
Pyl.	To's poznal. Poslyš též, že dobře radím tak. Když na ctnostnější ženu bychom zvedli meč, to nečestná by vražda byla; ona však má za veškeré Řecko vzítí odplatu: těm otce zabila, těm syny zhubila a ženám chotě vzala, dívkám ženichy. a zavzní jásot, bohům vzplanou oběti, A zavzní modlitby nám štěstí přející, že prolili jsme krev té ženy nehodné. Ji zabije už matkovrahem nebudeš se zvát, a název ten si lepším zaměníš; slout budeš vrahem velevraha – Heleny.	1135 1140
	A Menelaos nesmí nikdy šťasten být, když otec, ty i sestra tak jste zemřeli, i matka – nechme toho, nevhodná to řeč! – a nesmí dům tvůj mít, když zbraní bratrovou zpět dostal ženu. A ať déle nežiju, když na ni meče netasím! Však kdyby snad se nezdařila nám ta vražda Heleny, tu zapálíme tento dům, v něm zemřeme. Tak jedním aspoň jistě slávu získáme; buď krásně zemřeme, buď krásně budem' žít.	1145 1150
Sbor.	Být v ošklivosti u všech žen, to zaslouží si Tyndarovna, zneuctilať manželství.	
Or.	Ach! Nic větší ceny nemá nežli věrný druh, ni bohatství, ni vláda; největší pak nerozum je za dav měnit šlechtěného přítele. Ty proti Aigisthovi vymyslíš jsi plán a stál's mi v nebezpečí po boku, a teď zas umožňuješ potrestání nepřátel a nevzdaluješ se. Však dosti chvály již, vždyť na obtíž též bývá chvála přílišná.	1155 1160
	Když buď jak buď již oživot mám přijít, chci zemřít nepřátelům něco spáchaje, a vzájem zhubit ty, kdož teď mě zradili, ať zplácou též, kdo v neštěstí mě uvrhli. Jsem synem Agamemnona, jež Hellady byl vůdce uznaným, ne samovládcem sic, však přec měl jakous božskou moc. Jej otrockou já smrti nezneuctím; jako volný muž svůj život zmařím, Menelaa ztrestaje. A šťasten byl bych, toho jenom dosáhna; však přál bych si, by náhle jakás záchrana se naskytla, bych vraždě zemřít nemusel. Než vzejde-li, milo jest již potěšit se slovy z úst, jež letíce nic nestojí.	1165 1170 1175
El.	Já, bratře, myslím, právě v tom je záchrana i tvá i toho zde a za třetí i má.	
Or.	Máš nápad od boha! Však možno-li je to? Ač ovšem vím, že důvtip sídlí v duši tvé.	1180
El.	Nuž poslyš tedy. A ty také pozor dej!	
Or.	Již mluv; jest rozkoší už v dobré doufati.	
El.	Znáš dceru Heleninu? Zbytečně se ptám.	
Or.	Znám, Hermionu; vychovánať matkou mou.	
El.	Ta odešla teď k hrobu Klytaiméstřinu.	1185
Or.	Co chce tam dělat? Kladeš v to svou naději?	

El.	Chce vykonati oběť matky nad hrobem.	
Or.	A proč jsi spojila to s naší záchranou?	
El.	Jí v zástavu se chopte, až sem půjde zpět.	
Or.	A k čemu má být ona prostředkem nám třem?	1190
El.	Když Menelaos po smrti své Heleny nás tři by stíhat chtěl – jsmeť jedním přátelstvím, tu rci, že Hermionu zabiješ, a meč svůj musíš na krk její držet napřažen.	
	Když Menelaos, dcery smrt chtě odvrátit, tě zachání, vida choť svou v krvi ležeti, tu nezadržuj déle otci dcerušku.	1195
	Však kdyby, nejsou pánem prchlé mysli, chtěl tě zabít, pak i ty šij proklaj dívčinu.	
	A myslím, vzkypí-li mu zprvu trochu žluč, že časem srdce obměkčí; vždyť urputný on není ani chrabrý. Ten mám násep ochranný, jenž spasit může nás. Tím domluvila jsem.	1200
Or.	Ó ženo, jež máš sílu ducha mužského i tělo, které ženskou krásou vyniká, jak hodna jsi ty spíše žít než zemřít!	1205
	A také ženy, Pylade můj nešťastný, ty pozbudeš neb živ jsa šťastný budeš choť.	
Pyl.	Kéž splní se to a kéž v zemi fókejskou se dostane, jsouc ctěna zpěvem svatebním.	1210
Or.	A kdy as přijde Herioné domů zpět? Co řekla's, vše je pěkné, zdaří-li se nám vzít bezbožnému otci jeho lvíčátko.	
El.	Je jistě už, tak soudím, domu na blízku; s tím délka doby, co je pryč, se shoduje.	1215
Or.	Nu dobrá. Ty tu, sestro, počkej před domem a zadrž dívku, až sem bude přicházet, a dávej pozor, než se vražda dokoná, by otcův bratr nebo soudruh nějaký tam nevstoupil, a do domu dej znamení buď ranou do dveří neb dovnitř vykřiknouc.	1220
	My dva pak dovnitř jdouce k práci největší si ruce mečem vyzbrojme, ó Pylade, vždyť ty jsi druhem mým i ve všech námahách.	
	Můj otče, jenžto v noci temné přebýváš, já Orestés, tvůj syn, tě vzývám, přispěj nám [když v tísní jsme, Ját' pro tebe jen, ubohý, to trpím bezpráví, byv zrazen bratrem tvým, ač správně jednal jsem. Ted' jeho manželku chci zabít. Ty nám při tom pomocníkem buď!]	1225
El.	Přijď sem, náš otče, slyšíš-li tam pod zemí svých dětí prosbu, které hynou za tebe!	1230
Pyl.	Ó strýče mého otce, také prosbu mou, ó Agamemnone, vyslyš! Zachraň děti své!	
Or.	Já matku zabil –	1235
	E. Já se meče chopila –	
Or.	mstě tebe, otče.	
	El. Já tě nehradila též.	
Or.	Slyš naše volání a zachraň děti své!	
El.	Své slzy tobě v oběť dám.	
	Or. Já nárek svůj.	
Pyl.	Již přestaňte a k činu chutě přikročme.	1240
	Vždyť vnikají-li prosby pod zem v podsvětí, on slyší. Ty pak, Die, předku můj, i ty, ó Dike velebná, dej štěstí mně i této zde.	
	Tři druhy pojí jeden úkol, jeden los.	1244

(Orestés a Pyladés odejdou do paláce.)		
Str.	Ó rozmilý mykénských žen	1246
El.	výkvěte arejský, ze sídla Pelasgů!	
Sbor.	Kážeš cos, paní má? Název ten zůstává stále ti ještě teď ve městě Danaů.	1250
El.	Z vás jedny postavte se tuhle k cestě té, a druhé k chodníku a hlídejte náš dům!	
Sbor.	Za jakým cílem voláš mě?	
El.	Řekni mně, milená!	
El.	Obava jímá mě, že nám kdos přijde sem v čas krvavé vraždy tu k domu, způsobí ke strastem novou strast.	1255
Polosb.1.	Tož pojd'te, pospěšti si! Já chci hlídati tu cestu zde, jež mřítí slunce na východ.	
Polosb.2.	A já zas tuhle, která vede na západ.	1260
El.	Zorničky očí svých na stranu upírej sem odtamtud a potom zas nazpátek hled'	
Sbor.	Hledíme, jak nám díš.	1265
Anti- str.	El. A dokola točte svůj zrak, oči ať všude zří záštitou kadeří.	
Polosb.2.	Někdo jde po cestě. Kdo to sem, paní má, k paláci přichází? Hakýsi venkovan!	1270
El.	Pak veta po nás! Tento dravce ukryté a meči ozbrojené nepřátelům prozradí.	
Polosb.1.	Neboj se, milá! Mýlíš se; nikdo tu na cestě!	
El.	Co dělá tvoje stráž? Ještě jest bezpečno? A dobrou mi podejte zprávu, není-li nikoho před dvorem?	1275
Polosb.1.	Zde vše je v pořádku. Však ty hled' do zadu, zda nikdo z Danaů sem nepřichází k nám.	
Polosb.2.	Já totéž hlásím. Nikdo nejde ani zde.	1280
El.	Nuže pak ucho své přiložím k u bráně. (Naslouchá.)	
	Proč vy tam uvnitř paláce váháte sklát v pokoji oběť svou? –	1285
	Ti neslyší. Ó běda, jak jsem nešťastna! Což krása její otupila jejich meč?	
	Již každou chvíli z Argejských kdos ve zbroji sem může vpadnout, během k domu přikvapě.	1290
	Nuž lépe hlídejte! Ted' sedět není kdy. A jedny hled'te sem a druhé zase tam!	
Sbor.	Já cestu obzírám a všude dívám se. H e l e n a (uvnitř).	1295
	Ó Argos Pelasgů, já bídne umírám!	
Polosb.1.	Zda slyšely jste? O vraždě již pracují.	
Polosb.2.	To Helenin byl nářek, jak lze souditi.	
El.	Přispěj, ó Die, mým přátelům, přispěj jim s ohromnou, nesmírnou mocí svojí!	1300
Hel.	(uvnitř). Mě vraždí, Menelae, ač ty doma jsi!	
El.	Bijte ji, zabijte, utrat'te; meče v ni dvojsečné zatněte mávnutím paží dvou!	
	Zradila otce kdys, zradila manžela, zabila nesčetné	1305
	z Hellénů, zhubila Dardanů oštěpem. vzbudily nářek, pláč, vzbudily proudy slz zbraně ty železné u vírů Skamandru.	1310
Sbor.	Pst! Mlčte, mlčte! Slyším kroky někoho, jenž vstoupil na cestu, zde poblíž paláce.	

El. Ó nejmilejší ženy, vraždy uprostřed
sem Hermioné přichází. Již nekřičme.
Jde, aby do osidel léčky padla nám. 1315
To bude, chytne-li se, pěkný úlovek.
Jak dřív se postavte a klidně zírejte,
ať tváře nezjeví, že něco děje se.
Já zamračeným budu hledět pohledem
jak nic bych nevěděla, co se událo. – 1320
Ó dívko, od hrobu své tety přicházíš,
jej ověncivši, stínům vzdavši úlitbu?
H e r m i o n é.
Jdu oběť smíru vykonavši. Ale strach
mě jakýs napadl, jaký křik to asi jest,
jejž z vnitřku domu zdaleka jsem zaslechla. 1325
A jak by ne? Vždyť mám pro co bédovat!

El. Mluv příznivě! Co stalo se tu nového?
Her. By zemřel Orestés i já, zní země soud.
El. To nesmí být. Jste přece moji příbuzní!
Her. Tak pevně určeno. Jsme ve jhu nutnosti. 1330
El. Zda proto zavzněl výkřik onen v paláci?
Her. To volá s prosbou padnuv k nohám Heleně –
El. Kdo? Nevím více nic než co mi řekneš ty.
Her. by odvrátil smrt naši, bratr ubohý.
El. To pro věc slušnou tedy ozývá se dům. 1335
El. Proč jiného by spíše kdo měl volati?

Nuž pojd' a připoj k prosbě přátel prosbu svou,
své matce padnouc k nohám nejvýš blažené,
by nedopustil Menalos naši smrt.
Nuž, byvši vychována v loktech matky mé, 1340
ty smiluj se a ulehči nám v neštěstí!
Nuž k práci sem! Já povědu tě; jedináť
jsi posledním nám útočištěm záchrany.

Her. Hle viz! Již rychlým krokem k domu pospíchám.
Seč jsem, chci zachránit vás. (Spěchá do domu.)
El. Milí zbrojnoši
tam uvnitř domu, chopte se již kořisti!
Her. (z nitra domu je slyšeti její hlas):
Ó běda! Koho vidím tu?
Or. Ted' ticho buď!
Ty nás, ne sebe, zachrániti přicházíš!
El. (stojí u dveří.) Jen držte ji! Meč napřáhnouce na šíji 1350
klid zachovejte, aby Menelaos uviděl,
že padnuv na muže, ne Frygy zbabělé,
teď trpí to, co trpět třeba zbabělcům.
(Odejde do paláce).

Sbor. Nuž vzhůru! Družky mé,
Strofa. strhněte křik a hluk, pokřik tu před domem,
aby snad ostrý sten, jenž by sem zavzněl ven,
strach příliš veliký u Argejských nevzbudil, 1355
že přiběhli by k domu vladařskému dřív,
nežli bych užřela Heleny mrtvolu
ležící v krvi své v královském paláci,
neb že by podal zorávu někdo ze sluhů.
Znám část jen události, část však nejasně. 1360
Na Helenu po právu
přišel bohů trest.
Nebot' vzbudila slzy po celém Řecku
pro Parida z Idy, pro kletého;
veškeré Řecko on odvedl k Iliu. 1365
Však umlkněte! Duní vrata paláce!

	To některý as Fryg vez domu vychází, a ten sám řekne, co se děje v paláci.	
	Smrti jsem unikl argejským mečem, leza v cizokrajných střevících přes cedrové trámy sloupořadí, děrou dórských trojřezů dál a dál, ó Země! Jako barbar utíkal jsem! Ach, kam prchnout, cizinky! vyletět do vzduchu šedého, na moře, jímž Okeán s hlavou býčí, jako náručím zemi objímá?	F r y g. 1370 1375
Sbor. Fryg.	Co jest, Id'ane, komorný Helenin? Ilion, Ilion, hlavo Frygie, ach! horo s krásnými nivami posvátné Idy, ach! nad tvou zklázu lkám píseň žalu, píseň bolu hrubým svým hlasem cizinským. Pro pohled krásný zlé zhynula's Heleny, Lédiny dcery to a labutě peruté; ta byla kletbou zlou Foibova hradu zdí z kamene hladkého.	1380
	Běda, teď zní žalozpěv tvůj, nešťastné Dardansko, po němž se projížděl společník Diův Ganymédés.	1390
Sbor. Fryg.	Co v domě děje se, teď pověz jasně nám, tvé řeči smysl nemohu si sestavit. Žalostným nářekem barbaři smuteční zpěv začínají pěti, ach, ach, asijským hazykem, Hadův meč když železný prolíje královskou krev, a vraždou zemi zborší.	1395
	Vstoupili do domu, bych všecko řekl ti, dva Řekové, lvů statných dvojice, otce jednoho kdys vojevůdcem zvali, a druhý je Strofiův zchytralý syn, mlčením lstný jako Odysseus byl, však přátelům věrný, srdnatý, i zápasu znalý a krvavý drak. Ať k d'asu jde s tou chytrostí klidnou úskočník!	1400
	Dovnitř šli pak ke křeslu až ženy, kterou pojal Paris lučištník, zrak slzou svlažen majíce, a padli na kolena, ten s té, ten s oné strany zvlášť, a každého my těsně obstoupili jsme.	1405 1410
	A oba s prosbou objali, objali Heleně kolena. Chvatně tu vyskočí, vyskočí služební Frygové; strachem jsa každý jat, tázal se druh druh: „Není zde jakás lest?“	1415
	Jedněm se nezdálo, druzí však mínili, že chce tak do léčky zaplésti Tyndarovnu dračí ten matkovrah.	1420

Sbor.	Kde ty's byl přítomen? Dávno ze strachu's byl pryč?	1425
Fryg.	Podle fryžského, fryžského mravu jsem stál a přivíval, přivíval vánek, van, ke skráním Heleny, v Helenin vlas, pevným kulatým vějířem z peří podle fryžského mravu.	1430
	Ona prsty točila nit na přeslici předouc; přízi na zem poustěla, chtíc nití tou sešíti nádherný šat, plášť nachový z kořisti ilijské, dar náhrobní sestře své Klytaiméstře.	1435
	Oslovil Orestés lakonskou paní tak: „Diova dcero, sestoupti rač se svého křesla sem, na místo, kde prastarý stojí krb praotce Pelopa, abys tu vyslechla prosebná slova má!“	1440
	A vede ji, ona jde nic netušíc, co hodlal on. A zatím druh, zlý Fók, mu křikem pomáhal:	1445
	„Vy pryč se klid'te! Frygové vždy nejapní!“ A zavřel v domě jinam každého: jedny v koňské stáji, jiné zase v hovornách, ty tam, ty onam roztříd'uje, by byli od své paní vzdálení.	1450
Sbor.	A co se potom odehrálo hrozného?	
Fryg.	Ach, idská matko, matko ty přemocná! Ach běda! Těch výjevů vražedných, násilných hrůz, jež užíval jsem, užel jsme v domě panovnickém! Meče vytasivše z temna nachových svých plášťů v rukou třímali, každý otáčel zrak v jinou stranu, není-li přítom kdo. Jako kanci divocí pak před ženu se postavivše, praví jí: „Ty zemřeš teď, zemřeš, zabíjí tě choť tvůj ničemný, jež syna bratrova na smrt vydal Argejským.“	1455
	Vykřikla, vykřikla lkajíc: „Běda mi!“ Bálou paží do prsou se bila a do hlavy nebohé tepala a nohama ve zlatých střevících prchala, prchala.	1460
	Do vlasů však zaryv prsty Orestés a těžkou botou vykročiv a šíjí ohnuv k levému jí rameni, jí černým mečem chystal se hrdlo prokláti.	1470
Sbor.	A kde jste byli na pomoc vy Frygové?	
Fryg.	My na její jsme pokřik závory a dveře kyji vypáčili svého vězení a ku pomoci spěli každý odjinud, ten drže v rukou kameny, ten kopí, jiný zase vytasený meč. Tu vstříc však přišel nám Pyladés neústupný jako byl Hektor neb Aias s trojitým chocholem,	1475
		1480

ježž uviděl jsem, viděl v branách ilijských;
 hroty mečů svých jsme srazili.
 Tu zřejmě se zjevilo, oč jsme my Frygové
 slabší než Řekové chrabrostí v zápase,
 slabší než řecký meč. 1485
 Ten dával se na útěk, mrtev byl ten,
 ten ránu si utržil, prošením ten
 hleděl odvrátit smrt.
 A prchali jsme v temnotu;
 ti padají, ti mrtvi jsou, ty čeká smrt.
 Do domu přišla v tom Heleny nešťastné 1490
 dceruška ubohá, ku vraždě matky své, která ji
 zrodila.
 Jak Bakchy bez thyrů tu přiskočivše,
 jako mládě lesní zvěře
 ji chopili a zpět se hnali, Diovu
 by dceru zabili. Však tato z komnaty
 kams zmizela a z domu vůbec byla 1495
 pryč, ó Die, Země, Dni a
 Noci, kouzly, magů čáry snad,
 neb že ji bozi unesli.
 Co dál se stalo, nevím již;
 co nejrychleji z domu jsem se vykradl.
 Přetěžké, přetěžké přetrpěv 1500
 trampoty, Menelaos přece jen nadarmo
 si od Troje přivedl manželku.
 Sbor. Tu věru novému zas nové v patách jde!
 Však vidím s mečem přicházeti Oresta,
 an kráčí z domu silně rozechvěn. 1505
 O r e s t é s.
 Kde jest ten, jenž před mým mečem tady z domu
 utekl?
 Fryg. Klaním se ti, pane, klaním podle mravů barbarů.
 Or. Nejsme tady v Iliu snad, nýbrž v zemi argejské.
 Fryg. Všude žít je příjemnější nežli zemřít chytrému.
 Or. Nevolal jsi snad, by přišli Menelau na pomoc? 1510
 Fryg. Tobě spíše pomoc volal jsem; jsiť toho hodnější.
 Or. Zdali nezhynula právem Tyndarovna Helena?
 Fryg. Plným právem; kéž by měla k probodení hrdla tři!
 Or. Tlachem zbabělým se lísáš, v nitru jinak smýšleje.
 Fryg. A snad ne, když Helladu i samé Frygy zničila? 1515
 Or. Přisahej, že nemluvíš mně kvůli, sic tě zabiju!
 Fryg. Při svém žití přísahám, a to bych nebral nadarmo.
 Or. Tak i před Trojou všem Frygům ocel naháněla
 strach?
 Fryg. Schovej meč; tak z blízka smrti hroznou září jeho
 lesk.
 Or. Bojíš se, že zkameníš, jako kdybys spatřil Gorgonu? 1520
 Fryg. Smrti jen se bojím, ale neznám hlavu Gorgony.
 Or. Otrokem jsa Hádu bojíš se, jenž strastí zbaví tě?
 Fryg. Každý člověk, byť byl otrok, raduje se z života.
 Or. Dobře mluvíš, zachrání tě chytrost. Jdi však do domu!
 Fryg. Tedy nezabiješ mne? 1525
 Or. Jsi volný.
 Fryg. To je krásná řeč.
 Or. Ale rozmyslím se ještě.
 Fryg. To již není krásná řeč.
 Or. Hlupáku, což máš mě za schopna, bych zkravil tvou
 šíj?
 Neboť ženou jsi se nezrodil a mužem nejsi též.

	Z domu vyšel jsem jen, abych zabránil ti křičeti; neboť rychle zburcuje se Argos, zaslechne-li křik. Že bych dostal Menelaa svého meče na dosah, není strach; ať přijde, na své rusé vlasy na plecích pyšný jsa; však přivede-li do domu sem Argejské, chtěje stíhat smrt své Heleny, a chtít-li nebude zachrániti mne a sestru a též druhá v práci mé: uvidí svou choť i dceru jako dvojí mrtvolu. (Oba odejdou do paláce).	
Sbor.	Ó ach, ty osude!	
Anti- str.	Do nové zkoušky zas, do nové, strašlivé pro všechny členy své Atreův padá dům. Co činit? Máme to snad obci oznámit? Či mlčeti? To jistější jest, družky mé. (Z domu vystupuje kouř.)	1540
	Pohleďte, pohleďte! Před domem zde ten kouř, vzhůru se nesoucí veřejnou zvěstí jest. To rozžehají smolnice, by Tantalův dům zapálili, bez oddechu pracují. Bůh jen lidem dává cíl, taký, jaký chce.	1545
	A veliká jest jeho moc. Tyto síně pomsty duch srazil v prach, do krve srazil je, za to, že sražen byl s povozu Myrtilos, vskutku vidím Menelaa rychlým krokem kráčet sem k domu; o příhodě, jež se stala, asi zvěděl již. Nejvyšší čas máte dvěře zatarasit závorou, Atreovci v domě skrytí! Šťastný muž je hrozná věc pro ty, jimž se vede špatně, jako tobě, Oreste.	
	M e n e l a o s.	
	Jdu sem, zvěst hroznou slyše o tom, co ti lvi dva spáchali; je nechci lidmi nazývat.	1555
	Mně sice bylo řečeno, že manželka má není mrtva, ale že jen zmizela; však myslím, že to prázdný tlach, jež zvěstoval mi kdosi ze strachu. Než matkovraha jest jen výmyslem ta hrozně směšná báchorka.	1560
	At' někdo otevře! To na vás volám, sluhové! Tu bránu odstrčte, ať aspoň zachráním svou dceru z rukou, na nichž vraždy skvrna lpí, a nešťastnou svou družku vezmu ubohou, s níž spolu zemřít musí mojí rukou ti, kdož zavraždili družku mého života.	1565
	(Orestés objeví se na střeše domu, drže meč nad šíjí Hermioninou; je viděti též Pylada).	
Or.	Zde ty! ať rukou nedotkneš se závory! To tebe myslím, jenž se chvástáš odvahou! Sic rozrazím ti hlavu tímhle roubením, tu starou římsu zboře, práci zedníků.	1570
	A pevně drží závory, by držely Tvou spěšnou pomoc – ty tě dovnitř nepustí!	
Men.	Co děje se to? Vidím záři pochodní, a ti jsou opevněni domu na střeše, a na šíj mojí dcery meč jest napřažen!	1575
Or.	Chceš tázati se či snad vyslechnouti mne?	
Men.	Ni to, ni ono; slyšeti však nutno as.	
Or.	Nuž, abys věděl, chci tvou dceru zabít.	
Men.	Mou ženu zabiv, pácháš vraždu na vraždu?	
Or.	Ta nezdařila se mi bohů úskokem.	1580
Men.	Ty vraždu zapíráš a šašky tropíš si?	

Or. Tot' smutné zapírání! Kéž bych raději –
Men. byl co as učinil? Mně strachu naháníš!
Or. byl do podsvětí poslal Řecka poskvrnu!
Men. Mé choťi mrtvolu mi vydej ku pohřbu! 1585
Or. Pros bohy za to. Dceru tvou však zabiju.
Men. Jsa matkovrahem pácháš vraždu na vraždu?
Or. Jsem otcův mstitel, jež ty na smrt vydal jsi.
Men. Což nestačí ti, že's krev prolil matčinu?
Or. Zlé ženy bez únavy vždy bych zabíjel! 1590
Men. Též ty máš účast v této vraždě, Pylade?
Or. Dí mlčky „Ano!“ Stačí, když to pravím já.
Men. Ne beztrestně, leč unikneš-li na křídlech.
Or. My neuniknem', ale zapálíme dům.
Men. Snad nechceš vyvrátiti otcovský svůj dům?
Or. By nebyl tvůj; a dceru v ohni zabiju.
Men. Jen zabij; trestem vraždu tu mi odpykáš!
Or. To učiním.
Men. Ó ach! to nikdy nedělej!
Or. Jen mlč a snášej zlé, jež právem stihlo tě.
Men. Je po právu, bys žil? 1600
Or. A vládl nad zemí.
Men. Ty? Nad kterou?
Or. Zde v Argu starých Pelasgů.
Men. Jak dotkl by ses vody svěcené?
Or. Proč ne?
Men. A žertvu zabil před bitvou?
Or. Ty mohl bys?
Men. Mám čisté ruce.
Or. Ale srdce nečisté!
Men. Kdo promluvil by na tě?
Or. Kdo má otce rád.
Men. Kdo ctí však matku?
Or. Šťasten, kdo ji může ctít.
Men. Ty nejsi tedy!
Or. Nemiluji špatných žen.
Men. Ten meč již odvrát' od mé dcery!
Or. Mluvíš lež.
Men. Ty dceru zabiješ?
Or. Ted' lež již nemluvíš.
Men. Ó běda, co mám činit? 1610
Or. Přemluv Argejské!
Men. Já? K čemu?
Or. Za náš život obec požádej.
Men. Sic zabijete jinak dceru mou?
Or. Tak jest.
Men. Ó Heleno má nešťastná –
Or. My nejsme snad?
Men. Já k zabití tě přivezl –
Or. Kéž tomu tak!
Men. tak mnoho útrap vytrpěv.
Or. Však pro mě ne!
Men. Jak hrozně trpím!
Or. Že's mi nebyl pomocen.
Men. Jsem v moci tvé.
Or. Svou špatností se's chytil sám.
Nuž chutě, Elektro, ty zespod zapal dům,
a ty, můj ze všech nejvěrnější příteli,
ó Pylade, ty zapal římsy těchto stěn. 1620
Men. Ó země Danaů, ó Argu občané,
proč s brannou mocí nespěcháte na pomoc?

Vždyť ten, jenž mrzce prolil matky mojí krev,
teď celou obec nutí, by mu dala žít.
(Objeví se ve výši na theologieu A p o l l ón,
vedle něho Helena).

A p o l l ón.

Ó Menelae, popuzenou mysl svou 1625

již ukrot'; já, syn Létin, sám tě vyzývám;
a ty, jenž s mečem v ruce hlídáš dívku tu,
ó Oreste, ty poslyš, jakou nesu zvěst:

Ta zde je Helena, jíž chybil jsi se, chtě
ji zabít z hněvu proti choti jejímú; 1630

[tot' ona, již zde ve výšinách vidíte;
ji nezabil jsi, ale zachráněna jest;]
ji na rozkaz jsem otce Dia zachránil
a tvému měči vyrval. Musíš věčně žít,
jsouc dcerou Diovou, a vedle Kastora 1635

a Polydeuka sedět bude ve výši
tam v étheru, jsouc ochránkyní lodníků.
Ty do domu si vezmi jinou nevěstu
a věz, že krásnou ženou tvojí bohové 1640
v boj svedli Frygy s Hellény a smrt
že proto měla žně, by od přebytku tak
zem očistili zpupných tvorů smrtelných.

Stran Heleny věc tak se má. A Oreste,
ty musíš země této přejít hranice
a v kraji Parrhasijském bydlet celý rok. 1645
A v paměť tvého vyhnanství si Azanští
a Arkadové „Oresteion“ nazvou kdys.

A odtud jdi pak do Athén a za vraždu
své matky zadostiučinění příslib tam
třem Eumenidám. Soudit budou bohové 1650
tvou při, a tam, kde Areův se zdvíhá vrch,
soud spravedlivý vyřknou; musíš zvítězit.

A Hermioné, jíž meč držíš nad šíjí,
jest určena ti za ženu; syn Achillův, 1655
jenž na ni myslí si, ten nedostane ji.
Je souzeno mu zemřít mečem delfickým,
až stíhati mě bude za smrt otcovu.

A Pyladovi sestru dej, jak slíbil jsi;
naň v budoucnosti čeká život blažený.

Vlást nechej, Menelae, v Argu Oresta, 1660
sám odejdi a vládni v zemi spartanské;
své choti věno podrž, ježto v tisícerou strast
tě uváděla stále po dnešní až den.

A spor tvůj s obcí, Oreste, já urovnám,
vždyť já jsem matku zabít tebe donutil. 1665

Or. Ó věštný Loxie, tedy ve svých věštbách přec
jsi nebyl věštcem lživým, ale pravdivým.
Mě jímál strach, že jakéhos to zloducha
hlas slyše myslím, že to slyším tvoji řeč.
Vše dobře skončí a já poslechnu tvých slov. 1670

A Hermionu, hle, již pouštím z rány své
a chci ji vzít si, když otec dovolí.

Men. Bud' zdráva, dcero Diova; já velebím
tě, ježto sídlíš v bohů šťastném domově. 1675

A tobě, Oreste, svou dceru slibuji,
když Foibos káže. S chotí z rodu dobrého,
jak sám jsi též, měj zdar i já, jenž dávám ji.

Ap. Ted' jděte každý tam, kam rozkázal jsem vám,
a spory ukončete.

	Men. Třeba poslechnout.	
Or.	I já tak smýšlím; Menelae, s osudem se smírui i s věštbou tvojí, Loxie.	1680
Ap.	Nuž jděte svou cestou a ceňte si Mír, jenž z bohů je nejlepšii. Heleu já již uvedu ve skvělou Diovu síň, až dorazím ke klenbě zářících hvězd;	1685
	tam Héře a Hébě, již Hérakles má, jsou po boku jakožto bohyně bude dál žít a oběťmi budou vždy lidé ji ctít, a se svými bratry, jimž otcem byl Zeus, bude lodníkům vládkyní moře.	1690
Sbor.	Ó vysoce vznešená Niké, ty můj život v držení měj a neustaň zdobit jej věnci!	

POZNÁMKY.

Verš 7. Že Tantalos visí ve vzduchu, vysvětluje scholiasta tím, že Zeus jej trestá nuceným mlčením za to, že prozrazoval tajemství bohů lidem. Jest to představapouze Euripidova; převíslá skála nad hlavou Tantalovou vyskytuje se však i v jiných pramenech báje tantalovské.

Verš 26. Klytaiméstra utkala roucho, jež nemělo otvorů pro ruce ani pro hlavu, a to v lázni hodila na svého chotě jako síť.

Verš 164. t. j. v Delfech, kde původně měla věštírnu Gaia (Země), od níž ji převzala Themis, po této pak Apollón (Foibos, Loxias).

Verš 231. t. j. podepři mi záda.

Verš 352. Mys v Lakonsku, nyn. Matapan. Tam chtěl Menelaos přistáti a odejít do Sparty; dříve však dostal od Glauka zprávu o smrti svého bratra Agamemnona, a proto plul dále až do Nauplie, aby odtud odešel do Mykén. Tím jest vystoupení Menelaovo motivováno.

Verš 383. t. j. bez ratolesti olivové nebo vavřínové, ovinuté bílou stuhou, jaké kladli prosebníci na kolena tomu, koho prosili.

Verš 432. Oiax byl bratr Palaméda, jenž Isti Odysseovou před Trojí byl zahuben, byv obviněn ze zrady a vojskem zabit. Oiax přičítal vinu toho též Agamemnonovi a proto byl též Orestovi, synu jeho, nepřítelem.

Verš 434. t. j. jeden je občanstvo vůbec (pro zabití matky), druhý Oiax (pro smrt bratrovu), třetí pak příbuzní Aigisthovi.

Verš 476. Manželka Tyndareova Léda měla s Diem syny Kastora a Polluka.

Verš 537. Verš tento je vzat z v. 625.

Verš 554. Nejen tento verš je nejasný a nechutný, ale celá tato argumentace. Orestova jakožto výraz sofistické blaseovanosti; zde Euripidés ve své obvyklé dvastranné dialektice silně přestřelil.

Verš 588. t. j. Penelopu, jež byla věrna Odysseovi.

Verš 618. t. j. sny, jež na ni sesílal a jimiž ji trápil mrtvý Agamemnon. Jest to asi narážka interpolatorova na Aischylovy Choefony a Elektru Sofokleovu.

Verš 625. Verš tento přenese z v. 536.

Verš 646. t. j. chci, abych nebyl trestán za svůj zločin, a to je porušení právního citu, tedy bezpráví.

Verš 873. Když dcery Danaovy zabily své ženichy (syny Aigyptovy), žádal Aigiptos na Danaovi zadostučinění. Danaos chtěl nejprve utkati se s Aigyptem brannou mocí, ale potom po radě Lynkeově dal sestaviti soud z vybraných Argejských a Aigyptských; sbor ten sešl se na místě jež pak zváno Haliaia, jak vykládá scholiasta.

Verš 898. Diomédés (dle Hom. Od. III. 180) zdržoval se právě v Argu.

Verš 904. Že Euripidés naráží na osobu historickou, jest jisto; zdá se, že je to Kleofón, jenž krátce předtím zmařil mír Atheňanů s Lakedaimoňany. Aristofanés v Žabách vysmívá se mu jakožto cizinci z Thrakie, a s tím by tento verš souhlasil.

Verš 913. Mentorský ráz tohoto výkladu, naprosto nevhodný v dané situaci a zvláště vůči Elektře, ukazuje, že jest to interpolace.

Verš 965. Tak nazývá básník Argos vzhledem na zdi mykénské.

Verš 1009. t. j. Aeropy, manželky Atreovy. Úskočným sňatkem jiným myslí se sňatek Klytaiméstřin s Aigisthem.

Verš 1108. t. j. chystá se převzít jako svůj majetek, až Orestés zemře.

Verš 1366. Tyto tři verše bývají pokládány za interpolaci herců, ježto prý odporují vv. 371 – 2. Herci prý, aby nemusili konati nebezpečný seskok z triglyfu paláce na jeviště, dávají prostě vyjít Frygovi dvěma. Není však třeba vykládati κλῆθρα βασιλικῶν δόμων jako hlavní vchod, nýbrž může to býti východ ze dvora; Fryg prolezl triglyxfem a dostal se do dvora, odtud pak ven.

Verš 1602 jakožto vladař a vojevůdce, jenž konal před bitvou oběť.

Verš 1642. Tím chce básník motivovat zachránění a zbožnění Helenino, kteréžto by jinak působilo na diváky jako porušení zákona právního i mravního.

Verš 1645. Kdo se dopustil vraždy, byl na rok ze země vyobcován; Parrehasia jest krajina v jihozápadní Arkadii, Oresteion leželo na řece Alfeiu.

Verš 1654. Neoptolemos.

Verš 1682. Jest to narážka na současné poměry v Athénách. Předě dvěma roky zamítli Athéňané míry se Spartány. Euripidés s Aristofanem patřili ke straně mírové. –